

Міністерство освіти і науки України
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича

Факультет педагогіки, психології та соціальної роботи
Кафедра музики

РОЛЬ РЕГІОНАЛЬНОЇ МИСТЕЦЬКОЇ СПАДЩИНИ
В РОЗВИТКУ ОСОБИСТОСТІ УЧНІВ
НА УРОКАХ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В ЗЗСО

Кваліфікаційна робота
Рівень вищої освіти – другий (магістерський)

Виконала:

здобувачка 6 курсу, групи 636

спеціальності:

014 «Середня освіта (Музичне мистецтво)»

Бочарова Надія Олександрівна

Керівник:

професор Дерда Іван Михайлович

До захисту допущено:

Протокол засідання кафедри № _____

від «___» _____ 2023р.

зав.кафедри _____ доц.Лісовий В.А.

Чернівці – 2023

АНОТАЦІЯ

Бочарова Н.О. Роль регіональної мистецької спадщини в розвитку особистості учнів на уроках музичного мистецтва в ЗЗСО. Рукопис. Магістерська робота на здобуття освітнього ступеня магістра зі спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво). Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича. Чернівці, 2023. 129 с.

Мала Батьківщина дає людині набагато більше ніж вона може усвідомити. Нажаль в навчальних дисциплінах суспільно-гуманітарного циклу майже не поєднується вивчення програмного з урахуванням регіонального творчого матеріалу з метою формування в учнів загальнолюдських цінностей, значення рідного краю в історії України, пізнавального інтересу до вивчення регіону в якому живеш.

Метою роботи є теоретичне обґрунтування та експериментальна перевірка ефективності вивчення культурної спадщини рідного краю для суттєвого оновлення виховного процесу учнів, реалізації системного підходу одночасного впливу на всі фактори, які зумовлюють якість результатів виховання.

Важливе виховне значення відіграє пісня. Зміст пісенних творів несе в собі увагу до іншої людини, виступає засобом виховання, вчить вшановувати сім'ю, родину, батьків, оспівує кращі родинні здобутки, спрямовує людину до осмислення громадських позицій, ідеалу. Також велику роль відіграє й пісня релігійного характеру. Пісня стає гуманно-етичною цінністю в суспільстві. Під час народження та вивчення цих цінностей вдосконалюється сама людина.

Особлива увага приділяється творчій спадщині Буковинського композитора Михайла Мафтуляка, і є важливим елементом при вивченні регіонального матеріалу на уроках музичного мистецтва та виховних заходах.

Ключові слова: регіональний, музичне мистецтво, спадщина, Михайло Мафтуляк, композитор, творчий доробок.

ABSTRACT

Bocharova N.O. The role of regional artistic heritage in the development of the personality of students in musical art lessons in ZZSO. Manuscript, Master's thesis for obtaining a master's degree in specialty 014 Secondary education (Musical art). Chernivtsi National | Yuriy Fedkovich University. Chernivtsi 2023. 129 p.

Little Motherland gives a person much more than he can realize. Unfortunately, in the educational disciplines of the social and humanitarian cycle, it is almost impossible to combine the study of the program with consideration of regional creative material with the aim of forming universal human values in students. the importance of the native region in the history of Ukraine, cognitive interest in studying the region in which he lives.

The purpose of the work is a theoretically sound and experimental verification of the effectiveness of the study of the cultural heritage of the native region for a significant renewal of the educational process of students, the implementation of a systemic approach of simultaneous influence on all factors that determine the quality of educational results.

The song plays an important educational role. The content of songs carries attention to another person, serves as a means of education, teaches to honor the family, family, parents, praises the best family achievements, directs a person to understand public positions, an ideal. A religious song also plays an important role. The song becomes a humane and ethical value in society. During the birth and study of these values, the person himself improves.

Special attention is paid to the creative heritage of Bukovyna composer Mykhailo Maftuliak, and it is an important element in the study of regional material in music lessons and educational events.

Key words: regional, musical art, spalshina. Mykhailo Maftuliak, composer, creative work

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ І. ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ ЕСТЕТИЧНИХ СМАКІВ ТА ЦІЛІСНОГО ОБ'ЄМНОГО УЯВЛЕННЯ ПРО МУЗИЧНУ КУЛЬТУРУ РІДНОГО КРАЮ.....	8
1.1. Виховне значення українського музичного мистецтва в усіх його історико-стильових та жанрових проявах для учнів ЗЗСО.....	8
1.2. Формування в учнів духовності, моралі, художньо-естетичної культури і вміння жити в громадському суспільстві на зразках музичного регіонального матеріалу	13
1.3. Творча спадщина Буковинського композитора М. Мафтуляка.....	26
Висновки до першого розділу	48
РОЗДІЛ ІІ. МІСЦЕВИЙ ФОЛЬКЛОР, ЯК ОСНОВНИЙ МАТЕРІАЛ ДЛЯ ВИХОВНИХ ПОЗАКЛАСНИХ ЗАХОДІВ У ЗЗСО	49
2.1. Оновлення змісту, форм і методів проведення виховних заходів для учнів ЗЗСО з урахуванням регіонального музичного контенту.....	49
2.2. Розвиток творчого потенціалу майбутнього вчителя-необхідна умова підвищення ефективності виховного процесу в школі	60
2.3. Виховні позакласні заходи по вивченню і відтворенню народної обрядовості, як засіб формування естетичного смаку учнів.....	66
Висновки до другого розділу.....	80
ВИСНОВКИ.....	82
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	86
ДОДАТКИ.....	93

ВСТУП

Актуальність теми дослідження. Нова ера розвитку Української держави вимагає докорінної перебудови процесу виховання молодого покоління.

В Україні, як і в інших країнах світу, історично має скластися своя система виховання, яка б максимально враховувала національні риси і самобутність українського народу. Існуючі донині підходи до процесу виховання вже не задовольняють потреби сьогодення. Дедалі більшого визнання набувають ідеї людиноцентризму, що ґрунтуються на повазі до особистості дитини, ставлення до її життя, як найвищого дару природи, визнанні кожного виховання як унікальної особистості. Тому сучасна школа перебуває у пошуку нових форм і змісту організації виховного процесу, нових орієнтирів у пізнанні індивідуальних здібностей, дарувань, інтересів учнів, створення умов для їх самореалізації, самовиявлення, самоутвердження, зрештою, нових вимірів життя.

«Метою освіти є всебічний розвиток людини як особистості та найвищої цінності суспільства, її талантів, інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування цінностей і необхідних для успішної самореалізації компетентностей, виховання відповідальних громадян, які здатні до свідомого суспільного вибору та спрямування своєї діяльності на користь іншим людям і суспільству, збагачення на цій основі інтелектуального, економічного, творчого, культурного потенціалу Українського народу, підвищення освітнього рівня громадян задля забезпечення сталого розвитку України та її європейського вибору» [8].

Серед шляхів реалізації завдань національного виховання визначальним є якісне оновлення змісту, педагогічних підходів, форм, методів виховання дітей, розробка та застосування нових оригінальних педагогічних технологій, нових підходів, виховних систем, які б відповідали

потребам розвитку особистості, сприяли б відкриттю її талантів, здібностей, задоволенню духовно-емоційних потреб.

Мала Батьківщина дає людині набагато більше ніж вона може усвідомити. Нажаль в навчальних дисциплінах суспільно-гуманітарного циклу майже не поєднується вивчення програмного з урахуванням регіонального творчого матеріалу з метою формування в учнів загальнолюдських цінностей, значення рідного краю в історії України, пізнавального інтересу до вивчення регіону в якому живеш.

Чим раніше школярі почнуть знайомитися з традиціями побуту свого народу, з минулим рідного краю, вивчати процес його розвитку, тим швидше вдасться посіяти в дитячих душах любов до Батьківщини, гордість за приналежність до мудрого, працьовитого, талановитого Українського народу.

У нашої країни величезний потенціал (прекрасні музиканти, художники, актори, письменники, сценаристи...), але без цілеспрямованого розвитку ми стоятимемо на місці, талановиті митці можуть так і залишитися невпізнаними через те, що держава, та й самі громадяни, мало цікавляться питаннями культури.

Джерелом пізнання культури рідного краю Сокирянщини при формуванні у підлітків розуміння уявлень про цінності мистецьких творів, особливостей нашого регіону, безперечно є вивчення творчої спадщини композитора Михайла Мафтуляка.

Якщо залучати дітей до вивчення музичного регіонального матеріалу на уроках музичного мистецтва та позакласних виховних заходах, заохочувати до участі у фольклорних творчих проектах, стимулювати до самостійної дослідницької роботи, то це неодмінно позитивно вплине на формування свідомого громадянина, патріота України, а саме особистості, яка знає історію і культуру своєї країни та здатна саморозвиватися, любить Батьківщину і народ, знає і поважає свою мову, творчо мислить.

«Пізнай свій край... себе, свій рід, свій народ, свою землю – і ти побачиш шлях у життя. Шлях на якому найповніше розкриються твої здібності. Ти даси йому продовження, вторувавши стежину, із тієї стежини вже рушили у життя твої нащадки» - Григорій Сковорода.

Самобутню неповторну історію має кожен регіон, кожен населений пункт нашої країни. Чимало спогадів про конкретні події в історії населеного пункту, про життя і побут, про звичаї та обряди, історичні події, дбайливо зберігалися місцевими жителями. Це і є жива пам'ять про наше минуле, як невід'ємної частини історії українського народу.

Аналіз педагогічного досвіду. Першоосновою системи безперервного національного виховання є родинне виховання. Воно має бути спрямоване на виховання духовної єдності поколінь, поваги і любові до батьків, рідної землі та історії свого народу, засвоєння моральних цінностей, виховання культури поведінки, створення умов для творчої практичної діяльності дітей, підготовки їх до життя тощо. Однак свого повного довершення родинне виховання набуває тільки тоді, коли воно нерозривно поєднане з педагогічним впливом школи. Така єдність формує гармонію родинно-шкільних відносин у вихованні, а завдання вчителя – забезпечити педагогічне керівництво спільною діяльністю сім'ї та школи, ростити і плекати особистісні риси громадян України.

Проблеми пошуку шляхів формування в учнів естетичних смаків та цілісного об'ємного уявлення про музичну культуру рідного краю на зразках музичного регіонального матеріалу обумовила вибір тематики магістерської роботи.

Мета магістерської роботи теоретично обґрунтувати та експериментально перевірити ефективність вивчення культурної спадщини рідного краю для суттєвого оновлення виховного процесу учнів, реалізації системного підходу одночасного впливу на всі фактори, які зумовлюють якість результатів виховання.

Відповідно до мети магістерського дослідження були виставлені такі **завдання:**

1. Охарактеризувати загальний розвиток ефективності вивчення культурної спадщини рідного краю.
2. Обрунтувати роль музичного мистецтва у формуванні естетичної культури всебічно гармонійної особистості учнів ЗЗСО.
3. Реалізувати та експериментально підтвердити необхідність вивчення регіонального музичного матеріалу учнями ЗЗСО.

Об'єкт дослідження – формування всебічної гармонійної особистості школярів.

Предмет дослідження – використання регіонального музичного матеріалу як засіб формування в учнів естетичних смаків та цілісного об'ємного уявлення про музичну культуру рідного краю.

Методи дослідження: емпіричні: анкетування – з метою визначення рівня сформованості досліджуваного матеріалу; опис – з метою узагальнення знань; та теоретичні: порівняння, систематизація та узагальнення інформаційних джерел композиторської творчої спадщини М.Мафтуляка.

Наукова новизна полягає в обґрунтуванні ефективності вивчення культурної спадщини рідного краю; доведенні впливу використання регіонального музичного матеріалу як засобу формування в учнів естетичних смаків та цілісного об'ємного уявлення про музичну культуру рідного краю.

Практична значущість полягає в тому, що результати дослідження можуть бути використані у педагогічній практиці роботи ЗЗСО, а також для розробки навчально-методичних посібників, розробки робочих навчальних програм, сценаріїв позакласних виховних заходів тощо.

Апробація та впровадження результатів дослідження. Результати дослідження доповідалися на студентській науковій конференції Чернівецького національного (25–27 квітня 2023 року) і надруковані в її матеріалах, а також на III Міжнародній науково-практичній конференції

«Удосконалення професійної майстерності педагога-музиканта в умовах полікультурного простору», присвяченій 90-й річниці від дня народження засновника кафедри музики факультету педагогіки, психології та соціальної роботи Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, народного артиста України, лауреата Національної премії України імені Т.Г. Шевченка та літературно-мистецької премії імені Сидора Воробкевича, члена кореспондента Академії Мистецтв України, професора Андрія Кушніренка (22-23 листопада 2023 року) та надруковані в її матеріалах.

Структура роботи. Магістерська робота складається зі вступу, двох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг роботи становить 126 сторінок, з них 92 сторінки основного тексту.

РОЗДІЛ І. ФОРМУВАННЯ В УЧНІВ ЕСТЕТИЧНИХ СМАКІВ ТА ЦІЛІСНОГО ОБ'ЄМНОГО УЯВЛЕННЯ ПРО МУЗИЧНУ КУЛЬТУРУ РІДНОГО КРАЮ

1.1. Виховне значення українського музичного мистецтва в усіх його історико - стильових та жанрових проявах для учнів ЗЗСО

У наш час, коли відбуваються широкі процеси становлення державності, культурно-національного відродження країни та повернення до своїх духовних скарбів, виховна роль народного музичного мистецтва набирає нової сили.

Провідні педагоги і музикознавці одностайно стверджували, що музика більше, ніж будь-який інший вид мистецтва, впливає на формування ідейних і морально-етичних почуттів, національної самосвідомості, виховання всебічно розвиненої особистості, засвоєння історії та культури свого народу.

Історично від покоління до покоління передавалися знання, ідеї, соціальний досвід, моральні цінності, норми поведінки. Вони використовувалися в житті, послідовно розвиваючись, передавалися у спадок наступним поколінням. Одним із важливих засобів збереження і передачі цінних здобутків було народне музичне мистецтво.

Виховання молоді засобами народного музичного мистецтва традиційно займало значне місце в науково-педагогічних дослідженнях провідних педагогів, композиторів, фольклористів, які працювали над розробками ідей виховання молоді за допомогою музики. Адже музика мовою своїх почуттів, поєднує моральні, емоційні, естетичні сфери людини. Музичне виховання – це не виховання музиканта, а перш за все виховання людини. Без музики важко переконати людину, яка вступає у світ, у тому, що людина прекрасна, а це переконання – основа емоційної, естетичної, моральної культури. Народна музична творчість – це традиційне історично сформоване та сучасне народне музичне мистецтво або, як відомо – музичний фольклор. Термін «фольклор» уперше вжив англійський учений-

археолог, спеціаліст зі стародавньої історії Уільям Томс у 1846 р. У перекладі з англійської мови він означає «народна мудрість», «народне знання», «народна творчість».

Ознайомлення з широким колом фольклорних явищ, які упродовж століть становили суть культурного й освітнього життя українського народу, надало уявлення про традиційне народне музичне мистецтво. Навіть з появою і розвитком в Україні професійних мистецьких форм, народне музичне мистецтво залишилося важливим засобом задоволення культурно-естетичних смаків та педагогічних потреб особливо при формуванні цілісного об'ємного уявлення про музичну культуру рідного краю у молодого покоління. Саме народна музика привертає до себе увагу педагогів, психологів, публіцистів, етнографів, громадських діячів і культпрацівників. Музична творчість завжди мала і має ідейно-емоційний вплив на особистість і є важливою як для вивчення минулого, так і для формування позитивних особистісних і культурно-естетичних громадянських якостей сучасної молоді. Народне музичне мистецтво – джерело знань і засіб формування національного світогляду, ціннісних орієнтацій, морально-етичних переконань особистості засобами кращих зразків народної музики. За його допомогою було можливим здійснення емоційного впливу на молодь з метою формування таких якостей особистості, як почуття патріотизму, інтернаціоналізму, національної гордості й гідності, свідомості й самосвідомості, любові до Батьківщини.

Наш народ – талановитий педагог. Він надавав формуванню культурно-естетичних смаків особистості важливого значення. Народну музичну культуру можна назвати неписаним підручником з педагогіки, який мав значні дидактичні можливості. Вона століттями вбирала досвід, мудрість, знання, досягнення і передавала їх підростаючому поколінню. Вивчення музичної культури допомагало молоді усвідомити себе як особистість, розвивати естетичний смак, формувати здатність оцінювати події,

допомагало засвоювати цінності культури народу, примножувати педагогічний досвід попередніх поколінь.

Українське народне музичне мистецтво охоплює твори, які пропагують високі моральні норми та ідеали і передають уявлення про головні загальнолюдські цінності, такі як знання свого родоводу та історичну пам'ять.

У кожен історичну епоху створювалися різножанрові твори, які були пов'язані з соціальними, економічними, географічними, психологічними особливостями, а також відображали події свого часу. Вони співіснували з творами, які виникли раніше, трансформували їх, створюючи на основі існуючих нові твори, які склали національне музичне мистецтво.

Видатний український фольклорист, музикознавець, композитор і етнограф Ф. Колесса вважав, що українська народна музика розповідала про «довговікову дорогу, яку пройшов український народ у своєму духовному розвитку, та освітлювала в історичній перспективі перехрещування культурних впливів», які залишили значний слід у народній музичній культурі [27:19]

Окремі деталі та факти фольклору могли не відповідати історичній дійсності. Це пояснювалося багатовіковими переплетеннями тем і сюжетів у народних піснях. Пісні – найбільш масовий і популярний жанр музичного мистецтва. Вони супроводжують людину протягом усього життя, а також є дієвим засобом виховання підрастаючого покоління у формуванні його естетичних смаків та цілісного об'ємного уявлення про музичну культуру рідного краю.

Народна пісня існує в безлічі місцевих варіантів, поступово видозмінюючись. Незчисленна кількість чудових українських пісень несе у собі долю волелюбного, працелюбного, мужнього, щирого українського народу. Навіть сьогодні українські фольклорні пісні чарують нас своєю мудрою простотою, правдивістю, неперевершеною красою та довершеністю.

Мелодійні пісні, барвисті коломийки, героїчні думи – музика нашого народу, якій притаманна життєвість, яскравість, правдивість, соковитість, пристрасність. «Віки мужності й звитяги, віки з шаблею в боях і за плугом на кров'ю политому полі, віки мук на невольничих ринках трьох материків і віки боротьби проти татарських, турецьких, монгольських орд, віки надії в очах і сльози на віях, віки журби в серці і нескореної думи на чолі, грозові ночі повстань і тугою наповнені дні жіночого чекання, дівочої вірності – така наша народна пісня», – писав відомий український письменник М. Стельмах [2, 19].

Народна пісня – це найбільш поширений вокальний жанр народного музичного мистецтва, одна з найдавніших форм музично-словесної творчості. Для народної пісні характерна проста і виразна мелодія, образно-емоційний зміст, ідейне спрямування. Вона виникла на ранній стадії формування суспільства і відтоді відіграє важливу роль у житті народу. Саме з мови та пісні розвинулися першоелементи духовної культури, на їх основі зростала національна література, музика, філософське сприйняття світу [46,194].

Народна пісня виникла у зв'язку з історичними умовами і була тісно пов'язана з розвитком суспільства. Завдяки цьому вона правдиво відображала історію народу. Вона розвивалася, вбираючи в себе ознаки кожної епохи, зберігаючи й поповнюючи звичаї і традиції народу. У пісні поєднувалися мудрість народу, багатовіковий досвід, моральні цінності, норми поведінки. Зміни у суспільному ладі і громадському житті, історичні події сприяли створенню нових пісень.

Народні пісні охоплюють життєві події, історію розвитку сім'ї, народної моралі, естетичних поглядів, педагогіку, психологію. У них розповідається про найважливіші події суспільно-політичного життя народу, сімейні відносини та побут, а також розкриваються образи національних героїв, їх подвиги в боротьбі проти зовнішніх і внутрішніх ворогів. Вони

мають важливе педагогічне значення тому, що здійснюють зв'язок між поколіннями, передаючи досвід, виховувати в молоді прагнення до морально-етичних ідеалів. Своєю, на перший погляд простотою, але ґрунтовним змістом народні пісні впливали на процес формування громадянських, моральних і духовних якостей особистості, почуття гордості за свою Батьківщину, піднесення національної гідності.

Завдяки невимушеному запам'ятовуванню народних пісень здійснювався виховний вплив на особистість. Огляд жанрів народних пісень показав, що їх педагогічний вплив на особистість був неперервним багатогранним процесом.

Музично-поетична стилістика українських народних пісень відзначена простотою та лаконічністю застосування виразових засобів, що сприяє органічності, природності їх звучання та сприйняття [3, 234-237].

Українська держава сьогодні переживає важкі часи, криза торкнулася майже всіх сфер людського життя – від економіки до культури, духовності. З одного боку про Україну дізнався увесь світ, а з іншого відчувається духовна криза всередині країни. Вона виявляється у відчутті людьми безглуздості життя, часом у знеціненні людських законів, у частому порушенні норм поведінки, у втраті людських цінностей, у руйнуванні старих орієнтацій та пріоритетів і несформованості нових. Людський спосіб життя передбачає комплекс цінностей, що визначають сенс життя, творчий пошук, вільне життя, творчу свободу. Кожна з цих ліній підтримує іншу і кожна треба виконати. Проте глобалізаційні процеси суттєво впливають на зміну традиційної системи цінностей національної культури, моралі, в цілому на духовний стан особистості, а саме на її духовні цінності та світоглядні орієнтації. В українському суспільстві це пов'язане з проблемою відродження культури та духовності, що базується на формуванні потужної системи глибинних етичних цінностей в процесі навчання в школі.

1.2. Формування в учнів духовності, моралі, художньо-естетичної культури і вміння жити в громадському суспільстві на зразках музичного регіонального матеріалу

Природа цінностей, особливості їх становлення і формування були предметом багатьох наукових досліджень. Значною мірою формування уявлень про ідеали, життєві пріоритети, духовно-моральні цінності залежить від системи безперервного національного виховання в якому першочергова важлива роль надається родинному вихованню та продовжується в період навчання дитини, починаючи з першого вчителя. Від основ, закладених учителем на початковому етапі виховання, залежить те, ким стануть майбутні громадяни України. Для формування духовного світу дитини потрібен системний підхід. Він передбачає цілісний, ієрархічний, взаємозалежний і відкритий процес залучення дітей і молоді до цінностей у їх постійному розвитку й саморозвитку, а також наступність і безперервність, тобто – постійне ускладнення та урізноманітнення змісту і напрямів розвитку моральних чеснот, комплексність та інтегрованість, які полягають у взаємодії навчання і виховання, поєднанні зусиль сім'ї, школи, позашкільних закладів і дитячих об'єднань у виховному процесі. Як зазначають науковці, духовно-моральне виховання – організований цілеспрямований виховний процес сприяння духовно-моральному ставленню особистості, що веде до опанування і прийняття дітьми ієрархії духовних цінностей [65].

Одним із завдань ЗЗСО є розвиток в кожній дитині неповторної індивідуальності та особистості. Тому велике значення має виховання духовності та формування в учнів творчого потенціалу до самоосвітньої пізнавальної діяльності. Як казав Григорій Сковорода: «Духовна людина – вільна. У висоту, в глибину, в широту літає безмежно». Великий філософ також наголошував, що від пізнання себе залежить шлях до пізнання світу. Особливим є твердження Г.Сковороди, що необхідно дбати про виховання передусім доброго серця дитини [58].

Формування духовності учнів не може обійтись без родинно-побутової культури, саме в ній найбільш повно закладені норми сімейних стосунків, виховання поваги та шани до батьків, до родини. Мамина колискова пісня, молитва до Бога, ствердне батьківське благословення, родинне тепле вогнище – такий неповний перелік скарбів і святинь нашої національної пам'яті. Першим кроком до виховання учнів є розвиток їх духовних потреб у спілкуванні, пізнанні себе, естетично-культурному задоволенні, доброчинності. Особливо актуальні, для сучасного суспільства у країні, де йде війна, проблеми розвитку духовної культури. Людина, яка багата духовно ніколи не зрадить, вона уміє розрізнити добро від зла. Патріотизм, національне, духовне виховання важливі саме зараз, під час агресії росії проти України, як ніколи, і набирають більшої ваги, ніж це було колись [29].

Таким чином, використання саме моральних цінностей у навчанні сприяє вихованню у дітей високих інтелектуально-моральних інтересів, важливих поглядів, орієнтацій та переконань. Упродовж усього життя, ставши дорослими, ці люди матимуть відчуття краси життя, в їхніх душах житиме більше доброти і чуйності.

І. Д. Бех - сучасний вчений, наголошує на тому, що спадково мораль дитині не передається, вона виховується. Адже саме виховання є загальною формотворчою основою морально-духовного розвитку особистості [1].

Художня культура є вагомим чинником естетичної та духовної культури особистості. Поняття художньої культури як складової частини поняття естетичної культури співвідноситься з поняттям музичного мистецтва.

У структурі художньо-естетичної культури виокремлюються такі компоненти:

- цінності, якими є твори мистецтва та їх сукупність за видами та жанрами, вони залишаються культурним надбанням для наступних поколінь;
- цінності зі створенням у конкретному історичному періоді;

- думки, задуми, ідеї;
- норми та правила культури суспільства у відображенні видів і жанрів мистецтва [54].

Уроки музичного мистецтва у новій українській школі повинні містити твори, які пропагують високі моральні норми та ідеали і передають уявлення про головні загальнолюдські цінності, такі як знання свого родоводу, громадянський обов'язок, історичну пам'ять.

Духовно-моральне виховання передбачає формування у представників підростаючого покоління таких рис духовної свідомості, як: почуття (сумління, обов'язку, віри, відповідальності, патріотизму); особистої позиції (здатності розрізнити добро і зло, прояву самовідданої любові (до ближніх), готовності подолання життєвих випробувань); духовно зумовленої поведінки (готовності до служіння людям і Батьківщині, проявів духовної розсудливості, милосердя, доброї волі) [17].

В усіх нормативних документах, що стосуються стратегії розвитку освіти, відзначається, що мета сучасної школи – виховати всебічно і гармонійно розвинену особистість. Важливим компонентом всебічного гармонійного розвитку особистості є естетичне виховання. Естетичне виховання — складова частина виховного процесу, безпосередньо спрямована на формування здатності сприймати і перетворювати дійсність за законами краси в усіх сферах діяльності людини. У процесі естетичного виховання формуються естетична свідомість і поведінка школяра.

В естетичному вихованні школярів використовують різні джерела, наприклад такі:

- твори образотворчого мистецтва, в тому числі і зразки народного декоративно-вжиткового мистецтва (під час спостереження каритини, скульптури, зразків художнього розпису, різблення по дереву, вишивки..., яка відображає життя людини чи природи, в дитини розвивається не лише

сприйняття, а й фантазія: вона мислить, уявляє, бачить «за картиною» події, образи, характери);

- музику, в тому числі і народну, яка відображаючи дійсність за допомогою мелодії, інтонації, тембру та інших засобів музичної мови впливає на емоційно-почуттєву сферу людини, на її поведінку;

- художню літературу, як важливий засіб розвитку інтелекту учнів;

- театр, кіно, телебачення, цирк – цінність яких у тому, що, крім змістової частини, вони об'єднують у собі елементи багатьох видів мистецтва;

- поведінку і діяльність школярів (достойні вчинки учнів, успіхи в навчанні, праці, спортивній, громадській, художній діяльності, мають бути предметом обговорення з естетичних позицій);

- природу, змальовану та оспівану і в народних піснях (її красу в розмаїтті та гармонії, барв, звуків, форм, закономірній зміні явищ тощо);

- факти, події суспільного життя (героїчні вчинки людей, краса людських взаємин, духовне багатство, моральна чистота, прилучення до глибин народної мудрості мають бути предметом обговорення з учнями);

- оформлення побуту (залучення дітей до створення естетичної обстановки навколо себе).

Виняткову роль в естетичному вихованні школярів відіграють навчальні дисципліни естетичного та народознавчого циклу. На уроках з цих дисциплін учні не лише здобувають певні теоретичні знання з конкретних видів мистецтв, а й набувають відповідних практичних умінь та навичок, розвивають свої мистецькі здібності, збагачують творчу фантазію через знайомство з народною творчістю вивчаючи її живе побутування. Адже твори народного мистецтва вчать бачити красу рідної землі, виховувати повагу до людей, які створюють її матеріальні і духовні цінності.

На розв'язання завдань з естетичного виховання спрямована також позаурочна виховна робота. Крім виховних годин, бесід, лекцій, диспутів, тематичних вечорів, вечорів запитань і відповідей на естетичну та

народознавчу тематику, цінною в естетичному вихованні є участь школярів у діяльності шкільних клубів любителів мистецтв, гуртках художньої самодіяльності та народно-прикладного мистецтва, мистецьких об'єднаннях, фольклорних ансамблях і шкільних оркестрах, шкільних театрах тощо. Розширювати і поглиблювати свої естетичні знання, уміння і навички учні можуть у позашкільних освітніх установах: музичних і художніх школах, школах мистецтв, мистецьких студіях... [66].

Засвоєння дітьми духовних надбань рідного народу є основою громадянського виховання. Оволодіння культурою свого народу, пізнання його самобутнього національного обличчя, властивості життєдайного змісту українського фольклору, практичне продовження культурно-історичних традицій, звичаїв, обрядів виховує світоглядні уявлення, релігійні, правові, етичні, морально-естетичні погляди українців. Для розуміння місця і ролі фольклору у вихованні підростаючого покоління слід органічно вплітати елементи народознавства та народної педагогіки у виховну позакласну роботу з дітьми та підлітками, а також впроваджувати ці теми на уроках музичного мистецтва, вчителі мають можливість не тільки ознайомити їх з особливостями ментальності українського народу, а й сформувати на основі цього по-справжньому гуманних і справедливих громадян [16].

Неофіційним підручником з педагогіки можна вважати національну музичну культуру в усіх її історико-стильових та жанрових проявах. Живі, яскраві образи народної творчості глибоко впливають на свідомість і почуття дітей, на їхнє ставлення до навколишнього світу. Народний фольклор увібрав в себе багатовіковий досвід та людські досягнення, від нього взяли початок багато шедеврів національної і світової культури і нині мистецькі народні твори, як безцінне багатство передаються новим молодим поколінням [21].

«Знайомство з музичною історією та культурою нації дає можливість підліткам сформуватись як особистість, розвинути естетичні вподобання,

сформувати власний погляд на визначні події, перейнятися культурними цінностями та збільшити педагогічне надбання попередніх поколінь.

Народна педагогіка в світлі музичного мистецтва – джерело знань і засіб формування національного світогляду, ціннісних орієнтацій, морально-етичних переконань особистості засобами кращих зразків народної музики. За його допомогою було можливим здійснення емоційного впливу на молодь з метою формування таких громадянських якостей особистості, як почуття патріотизму, інтернаціоналізму, національної гордості й гідності, свідомості й самосвідомості, любові до Батьківщини» [41].

Різноманітні твори, якими багатий український фольклор, створювалися у різні історичні епохи та були пов'язані із соціальними, економічними, географічними, психологічними особливостями розвитку суспільства та відображали події свого часу [7].

О.Я. Ростовський професор, доктор педагогічних наук, відомий в Україні вчений-педагог, автор багатьох науково-методичних посібників і статей з проблем музичної освіти школярів і професійної підготовки майбутніх вчителів, вважав, що українська народна музична педагогіка розповідає про «довговікову дорогу, яку пройшов український народ у своєму духовному розвитку, та освітлювала в історичній перспективі перехрещування культурних впливів», які залишили значний слід у народній музичній культурі [52].

Видатний український фольклорист, літературознавець М.Сумцов у своїй праці «Українські співці й байкари» посилався на статтю М.Грушевського, опубліковану 1907р. у «Літературному Науковому Віснику», який докоряв українському суспільству «за таке його національне оспальство і лінивство»: «Український народ має народну музику, мелодію може найбагатшу з усіх культурних народів, а як же безконечно мало використала українська суспільність це багатство, як мало ввела в свій ужиток з цієї скарбниці» [59:18].

В різних видах народної музичної творчості: піснях, віршах, танцях, прислів'ях, театралізованих дійствах тощо, присутній виховний вплив на почуття і свідомість дитини, через зміст і різножанровість. Головним завданням у роботі педагога при підготовці виховних заходів є - допомогти зорієнтуватися учням у видах і жанрах народної української творчості, обираючи разом з ними цікаві для вивчення і відтворення твори з метою збагачення їх духовного світу.

Вивчені пісенні, чи твори інших жанрів фольклору, або ж виконуючи обрядові дійства і супроводжувачими їх піснями на тематичних святах присвячених рідному краю, природі, праці, діти дізнаються про характерні національні особливості свого народу. При підготовці до участі у таких чи інших заходах у підлітків формується розуміння позитивного ставлення до культури свого народу, до культури інших народів та до світу в цілому. Кожен із вивчених і відтворених учнями твір по-особливому формує світогляд молодого покоління, розкриває їм усі аспекти громадського та суспільного життя і роль особистості у ньому.

Особливим є значення народної пісні у вихованні молодого покоління, яке полягає у формуванні зв'язку між поколіннями. Вона передає важливий життєвий досвід, наближує виконавців до її позитивних героїв, та їх морально-етичних ідеалів. Змістовність та яскраві образи національного фольклору позитивно впливають на формування особистості як свідомого громадянина, гордого за націю та країну, а також на виховання моральних та духовних якостей учнів.

Народна пісня – одна з найстаріших форм музичного та словесного мистецтва. Вона характеризується простою, але виразною мелодією, чітко визначеною ідеєю та змістом. Саме через народну пісню діти усвідомлюють велике значення народної музичної творчості, обрядів і традицій. А викладач, в процесі роботи над вивченням пісні, формує в учнях позитивне ставлення до певних подій та ситуацій.

У колядках та щедрівках неодмінно бажають господарю родинного щастя, здоров'я та добробуту. Жниварські пісні відображають різні теми: тяжка праця, любов до землі, важлива роль селянина. Трудові або побутові народні пісні приділяють увагу навчанню й залученню до різної праці. Історичні пісні зазвичай присвячені реальним подіям, народним героям, прославлянні рідної країни, патріотизму, вірності Батьківщині, засудженню зрадників. Гумористичні та сатиричні пісні висміювали людські вади та все, що засуджувалось громадськістю. А пісні про кохання формували норми стосунків чоловіка та жінки, возвеличувались щирі почуття, засуджували зраду та невірність [8].

Відношення дитини до мистецтва закладене на його емоційній чуйності. Увійти всередину подій, стати їх учасником все це дозволяє дитині знайомство з народним мистецтвом: пісні, обряди, народний епос, декоративно-прикладна творчість. У цьому суть можливості впливу мистецтва на емоційну частину свідомості. Мистецтво формує ціннісне знання, визначає позицію і поведінку впливаючи на дитину. Саме це лягає в основу відносини підлітків до людей, до сім'ї, до самого себе і природи. Відбувається процес культурного розвитку [23].

Виховання позитивного, зацікавленого ставлення до етнічних культур починається з залучення дитини до загальнолюдських моральних цінностей, властивим народній педагогіці та народному мистецтву свого та інших народів. На етичному рівні - це прояв уважності, доброзичливості і тактовності у взаєминах з людьми незалежно від їх національності і релігійних почуттів [6].

З глибинним змістом народного мистецтва, з національною культурою підліток знайомиться осягаючи її, перед ним розкривається реальний світ ідей, почуттів, спонукань, картина світу, цінностей людини [45].

Народне мистецтво на раціональному рівні створює передні умови освоєння моральних норм:

- повага до особистості,
- ненасильство,
- гуманне ставлення до людини,

причому їх прийняття йде без супроводу готовими оцінками, що дозволяє дитині більш повно і адекватно виражати власні почуття і переживання. Іншими словами, основним механізмом виховання стає занурення дитини в культуру, придбання досвіду гуманного ставлення до світу [21].

Мистецтво особливо впливає на пізнавальну та емоційну сфери учнів, тим самим обумовлюючи формування моральних мотивів і еталонів. Під впливом мистецтва в учнів стають більш повними і виразними уявлення про культури різних народів світу [52].

Розуміння народного (фольклорного) мистецтва сприяє формуванню у учнів комунікативної компетенції, обумовлює здатність вступити в діалог з іншою культурою, стає умовою виховання поведінки. Сьогодні такий новий підхід до знайомства з національними культурами допомагає вирішувати різні соціально-культурні проблеми, опанувати основами міжкультурної комунікації [61].

Одну з головних ролей у музичному вихованні учнів грають народні святкові традиції, тому що це величезний масив фольклорного мистецтва, що створювався впродовж багатьох століть. Святам завжди надавалось дуже важливе суспільне значення, вони виконували багато функцій, одна з них – зрощувати особистості в соціальне життя та розуміти суть своєї національної приналежності.

Народні свята - це традиції народу та відображення його духовно-морального життя. Наступність старших і молодших базується саме на традиціях. Чим багатоманітніші традиції, тим духовно багатшим є народ, і ніщо так не згуртовує його, як народні свята. Народна педагогіка вносить у

музичне мистецтво саме ці зернята, які викладач повинен вмiло виростити серед учнів [7].

Ю.П.Ступак писав: «Ступiнь культурностi людей i народiв можна вимiряти тим, наскiльки активно вони протистоять процесу зникнення народних традицiй, наскiльки цiлеспрямовано вони шукають способи збереження i вiдродження втрачених скарбiв. Народнi свята виступають при цьому як елемент традицiйностi» [61, с.258].

Народнi свята вiдображають моральний стан народу, розвивають етичнi й естетичнi почуття, є колоритними i радiсними подiями в життi учнiв, виступаючи умовою виховання толерантноi поведiнки пiдростаючого поколiння [7].

Спiвдiя викладача та учнiв, що основана на народнiй педагогiцi та творчостi, розгортає перед ними культурний простiр. Поглиблення у свiй національний фольклор та спiвдiя пiдлiткiв мiж собою викликають i зацiкавленiсть до знайомства з iншими культурами та звичаями народiв, створюють основу для соцiальної взаємодiї та обмiну досвiдом. Адже саме вивчення національного фольклору погоджує визнання молодим поколiнням своiх творчих здобуткiв, вiд вiдзначення народних свят до влаштування театралiзованих постанов.

Зацiкавленiсть молодого поколiння до мистецтва та традицiї iнших культур позитивно впливає на формування iнтересу щодо iсторiї та життя рiзних народiв. Навчально-виховна робота не видiляє лише заняття в класi, вона полягає ще й в активнiй участi у культурно-мистецьких та творчих заходах. Оглядаючи лiтературнi та музейнi надбання, учнi проводять пошукову роботу, аналізують зiбранi результати самостiйної дослiдницької працi. Завдяки цьому вони отримують не тiльки знання, а й вчаться працювати в колективi.

Вчений Зайченко I.В., проводячи дослiдження психологiчних пiдходiв до музичної освiти, розглядав музичну дiяльностi як надзвичайно важливу

умову розвитку дитини, її навичок, звичок, смаків. Він вважав, що розвиток музичного слуху «повинен відігравати у вихованні учнів не меншу, а більшу роль, ніж живопис, бо музика, починаючи з дитинства, вже здатна збуджувати естетичну емоцію» [23]. Особливо це стосувалось саме використання народних пісень, балад і т.д.

На жаль школа, на сучасному етапі розвитку суспільства, яка мала б стати центром заохочування школярів до музичного мистецтва та за допомогою методів народної педагогіки постійно розвивати та всебічно виховувати духовні потреби учнів часто не враховує його вплив [21].

За браком індивідуальних та групових занять з учнями, захоплення масовими заходами часто створює у учнів підвищену цікавість до яскравих видовищ, пасивне споживання духовних цінностей без їх розуміння. Не звертаючи уваги при спілкуванні з учнем у процесі спілкування з мистецтвом на рівень співпереживання, не пропонуючи йому докладати зусиль до справи, у якій він міг би проявити власну творчість, отримати цілісну картину світу, сучасна школа може відвернути дитину від духовної культури [52].

Розвиток історії українського суспільства показав, що нове міститься в найглибшому минулому, яке стоїть у витоків народної педагогіки, тому звернення до аналогічного досвіду залишається актуальним і сьогодні. Адже завдяки цьому можна не просто розвивати та покращувати методи та засоби музичного виховання учнів, а й виявляти нові гіпотези які впливають на всебічний розвиток дитини [23].

Книга В.Гандзія та М.Мафтуляка «Фольклор Буковино-Бессарабського Подністров'я» може стати основою для створення програми з навчальної дисципліни «Музичне мистецтво» для учнів ЗЗСО заснованої на українській національній культурі, морально-естетичний зміст якої набуватиме особливої значущості, тому що в ньому міститимуться зразки місцевої регіональної пісенної обрядовості. Знайомлячись з музичною фольклорною спадщиною, яку зібрав і впорядкував у книзі місцевий композитор Михайло Мафтуляк,

учні пізнаватимуть та емоційно переживатимуть усю гаму людських почуттів, виражених особливостями регіонального мелосу, його інтонаційно-ладовою мелодикою, тобто пізнаючи життєві основи через естетичні можливості народної пісні. Тексти цих пісень несуть в собі глибокий моральний зміст. «На городі верба рясна», «Ой кувала зозуленька», «Ой ти жайворонку», «Сивий коню, сивий коню», «Зажурилася та крута гора», «Половина саду цвіте», «Очі ж мої, ще й кучері», «Лугом іду, коня веду», «Ой у полі верба», «Гиля, гиля сірі гуси» і цілий ряд інших пісень вчать співпереживати, співчувати поетичним образам, які в них втілені, змушують задуматися про моральні якості особистості, такі як любов, чуйність, доброта, шляхетність, великодушність, порядність. Система ціннісних орієнтацій має бути направлена на формування емоційно-естетичних переживань під час виконання або слухання пісні, моральний зміст якої може бути засвоєний учнями як особистісно значущий.

Програма за зразками місцевого фольклору повинна формуватись з урахуванням шляхів, умов, факторів і методів посилення виховного впливу пісні на учнів.

Основи загальної культури особистості для формування невичерпних можливостей естетичних та моральних якостей учнів має музична творчість та музична діяльність. Ідею виховання учнів на зразках музичної творчості розділяв і буковинський композитор, педагог, музично-громадський діяч, заслужений працівник культури України – Михайло Мафтуляк. «Хай пісня стане Вашим життєвим другом, хай супроводжує Вас у всіх починаннях, допомагає перемагати, йти вперед, додає віри і впевненості. І, можливо, саме пісня стане у Вашому житті ключиком до успіху. Співайте на здоров'я!», - говорив він звертаючись до своїх учнів [40].

Важливою умовою успішного формування моральних якостей дитини є створення естетичної обстановки навколо неї дорослими. Розвиваючи естетичне сприймання, прищеплюючи естетичні смаки у процесі виховання в

учнів формують естетичне ставлення до навколишньої дійсності у розумінні того, що Людина має не лише милуватися красою природи чи пам'ятками культури, а й берегти і створювати красу навколо себе і в собі. Для формування морально-естетичних якостей та підвищення рівня естетичної культури особистості, обов'язковою умовою в роботі вчителя є зосередження уваги на естетичному ідеалі. Естетичний ідеал відображає суспільну свідомість, він передає уявлення про прекрасне певних соціальних груп у той чи інший конкретно-історичний період розвитку [31].

Уявлення людини про прекрасне, те, до чого вона прагне і на що рівняється є естетичним ідеалом. Сприймаючи прекрасне в дійсності й у творах мистецтва, особливі почуття насолоди, які при цьому відчуває людина є естетичними почуттями. Естетичний смак, це здатність людини оцінювати прекрасне правильно і відокремлювати справді прекрасне від неестетичного.

Основою ставлення до праці, до суспільства, прояв у манерах і зовнішньому вигляді, у формах спілкування з людьми є естетика поведінки людини. Про духовне багатство людини свідчить багатство її емоційної сфери. Процес естетичного виховання вчить учнів не залишатися байдужими, відчувати любов, сприймати красу та вміло розрізняти справді красиве і потворне. Естетичне сприймання викликає певні емоції в дітей, тому завдання виховання – створення умов, які б сприяли формуванню емоційної сфери учнів.

Саме естетичний ідеал впливає на формування естетичних смаків суспільства, а отже, впливає і на особистість. Адекватне сприйняття будь-якого естетичного об'єкта неможливе без прикладу естетичного ідеалу, тому вчитель має звертати увагу, що виникнення естетичної насолоди може відбутися тільки за умови гармонійності чуттєвого та раціонального на основі об'єктивних знань про нього.

Складною є проблема формування сприйняття мистецтва у школярів, щоб сприймати художній чи музичний твір, треба мати елементарну

теоретичну підготовку. Краще сприймається те, що зрозуміле, про що є певні знання. Цей принциповий підхід слід узяти за основу при використанні в естетичному вихованні музикою та іншими видами мистецтва. Сформовані естетичні смаки та естетичний ідеал і розвинена здатність оцінювати прекрасне, дають людині змогу розуміти суть прекрасного, сприймаючи прекрасне, аналізуючи побачене, порівнюючи з відомим і баченим раніше, вона дає йому певну оцінку. Рівень такого естетичного мислення залежить від розумового виховання, вміння здійснювати мислительні операції. Поряд із розвитком естетичного сприймання, прищепленням естетичних смаків у процесі естетичного виховання в учнів формують естетичне ставлення до навколишньої дійсності.

Величезний історико-стильовий досвід та результати наукових досліджень про вплив музичного мистецтва на формування, розвиток та становлення особистості досі не знаходять достатнього застосування в умовах сучасної школи й, відповідно, «можливості художньо-естетичного розвитку нових поколінь надовго можуть залишитися на рівні «фізіологічного мінімуму» [17, с.312].

1.3.Творча спадщина Буковинського композитора М.Мафтуляка

«Буковина... Споконвічна українська земля – край кришталевих рік та озер, буйно квітучих полів і садів, зелених Карпат і блакитного неба. Але найкращою окрасою цього дивовижного краю є люди – працюючі, душевні, співучі, - як природа серед якої вони живуть. Буковина – батьківщина багатьох народів, і всі вони сплітають дивовижний вінок з плодів своєї праці, братерських відносин і пісень» [63].

Одним з районів Буковини, чарівним куточком Бессарабського Подністров'я є Сокирянщина, яка вабить душу і серце лісовими масивами, багатими на гриби та ягоди, стрімкими дністровськими крутосхилами, весною – білопінним цвітінням садів, а восени – духмяною щердістю

золотистих яблук. Благословенна земля Сокирянщини викохала і випестила чимало славних велетнів українського духу, які примножують славу Буковинської землі. В історію Сокирянщини вписано чимало славних імен земляків, серед яких і Михайло Мафтуляк [14].

Мафтуляк Михайло Васильович (1934 – 2018) - народився 4 вересня 1934 року у селі Гвіздівці, Сокирянського району Чернівецької області. Його батько – Мафтуляк Василь Іванович – селянин, колгоспник. Мати – Мафтуляк Ганна Василівна – домогосподарка, колгоспниця. Він був єдиною дитиною у сім'ї. Батько і матір прищепили йому любов до співу. У сім'ї Мафтуляків співали всі: і батько, і мати, і він, малий Михайлик. Щиро любили і українські народні пісні.

Ще в дитинстві він мріяв навчитися грати на баяні, оволодіти музичною грамотою, в тому числі, щоб записувати свої мелодії. І його мрії здійснилися! На творчому початку, як баяніст самоучка, Михайло грав у рідному селі Гвіздівці [11,2], працюючи завідуючим клубом, далі навчався в студії при Чернівецькому музичному драматичному театрі ім. О. Кобилянської. У 1963 році закінчив Чернівецьке музичне училище (нині училище мистецтв ім. С. Воробкевича) за спеціальністю «диригент хору, викладач музично-теоретичних предметів». Саме тут творчі здібності учня помітив і підтримав композитор С.О. Сабадаш. Він і благословив його на пісенний шлях. Після закінчення училища Мафтуляк М.В. почав працювати художнім керівником Сокирянського районного будинку культури. Саме в цей період він заприятелював з незабутнім талановитим композитором Володимиром Давиденком. З січня 1965 року був призначений на посаду завідуючого відділом культури Сокирянського райвиконкому.

З серпня 1965 року і 45 років поспіль до 2010 року, Михайло Васильович – працював директором Сокирянської музичної школи, а також художнім керівником і диригентом аматорського Народного камерного хору «Гроно» та аматорського Народного жіночого вокального ансамблю «Мелодія» районного будинку культури (додаток А). Працюючи на посаді директора музичної школи, він здобув вищу освіту у 1973 році закінчив Івано-Франківський педагогічний інститут ім. В. Стефаника (нині – університет) за спеціальністю «диригент хору, викладач педагогічного училища» [27]. В музичній школі працював вкладачем класу баяна, був керівником учнівського оркестру народних інструментів (баян, акордеон). На професійній ниві здобув педагогічне звання викладач-методист. З 2010 року продовжував працювати у рідній школі вкладачем класу сольного співу.

Михайло Васильович завжди знаходив підтримку у своїй сім'ї. Насамперед вірним другом, порадицею, першими слухачем його творів, а іноді і критиком для нього була дружина, Ольга Василівна, разом з нею вони

виконували його твори на різних концертах. У родинному колі часто співали як новостворені, так і вже улюблені пісні композитора, згодом народився родинний ансамбль за участі дітей, а пізніше й онуків, який неодноразово брав участь у обласному фестивалі-конкурсі «Співає родина». Подружжя Мафтуляків разом починали працювати в Сокирянській музичній школі. Колективи установ міста, якими вони керували, були кращими представниками аматорського хорового і ансамблевого співу на Буковині. Діти та онуки поєднали своє життя з музикою. Правнуки Михайла Васильовича також є учнями музичної школи (додаток Б).

Першим співавтором Михайла Васильовича, як композитора – пісняра, був український поет Дмитро Павличко. В співавторстві з яким були написані пісні «Під явором у лісі» та «Дівчино моя». Пісня «Дівчино моя» була присвячена його, на той час дівчині, а нині дружині Ользі Василівні [30].

Мафтуляк М.В. навчався в студії при Чернівецькому муздрамтеатрі разом з майбутнім відомим актором, заслуженим артистом України, кінорежисером світового рівня Іваном Миколайчуком. «Той час їх здружив на все життя. Іван Миколайчук тоді приїздив в гості до Михайла Мафтуляка у Гвіздівці, один день навіть допомагав ремонтувати хату, про що нагадує світлина (додаток В), котра, як сімейна реліквія, зберігається у родині Мафтуляків. Незабутніми залишилися у пам'яті Михайла Васильовича і київські гостини у молодого подружжя Миколайчуків, а з його дружиною Марійкою Миколайчук (1941 - 2023) – народною артисткою України, фольклористкою, відомою співачкою взаємні стосунки були нерозривними, дружними і щирими» [15:6].

Вшановуючи 70-ти літній ювілей про пам'ять Івана Миколайчука на Буковині в 2011 році в садибі Миколайчуків в Чорторії злетілося на вогонь Іванового серця добірне товариство з усієї України. Всі, хто працював поруч з ним, розділяв його творчість та талант, хто був йому близьким за духом

принесли свою любов до Івана. Всі хто знав його особисто, його творчість, розділяв його роботу. Приємні зустрічі митців, давніх друзів без слів розуміли: Іван пішов рано, а лишився назавжди. Буковинці втілили давню мрію Івана: накрили столи вздовж дороги від Чернівців до Чорторії. На державному рівні було прийнято постанову Верховної Ради про відзначення 70-річчя істинно народного артиста України Івана Миколайчука. Щире свято, без ноти фальшу вдалося на славу завдяки рідним, друзям, духовним побратимам і краянам [42].

Гарні спогади навіюють світлини з особистого архіву композитора Михайла Мафтуляка, про цей захід (додаток Г).

Зустрічався Михайло Мафтуляк і з Володимиром Івасюком, на одній сцені виступав з Назарієм Яремчуком, Софією Ротару, Павлом Дворським, Ніною Матвієнко. Спілкувався з Леонідом Биковим, Володимиром Висоцьким. Гарні й дружні стосунки склалися у нього з головою Всеукраїнської музичної спілки Анатолієм Авдієвським, народним артистом України Дмитром Гнатюком, народним артистом України Андрієм Кушніренком...

Композитор співпрацював з такими відомими українськими поетами, як Володимир Сосюра, Олександр Богачук, Олександр Олесь (Кандиба), Михайло Ткач, Володимир Базилевський, Любомир Дмитерко, Іван Кутень, Степан Пушик, Володимир Григорак, а також з буковинськими авторами Олексієм Бондарем, Михайлом Брозинським, Богданом Гурою, Василем Гандзієм, Володимиром Мартинюком, Тамарою Морошан, Галиною Будняк, Інною Багрійчук. Ця співпраця допомогла Михайлові Васильовичу написати понад сотню пісень, які увійшли до репертуару Буковинського заслуженого ансамблю пісні і танцю та інших мистецьких колективів, неодноразово звучали по радіо та зі сцени в Києві, Рязані, багатьох містах Молдови... Популярними стали пісні Михайла Мафтуляка «Ти і я», «Любіть Україну», «Вечірня пісня», «Буковиночка», «Ровесники», «Сокиряни», «Ветерани»,

«Вечір на Дністрі», «Впала смерека», «Не журись, кохана», «Величальна», «Краю мій», «Ой, ви гори смерекові», «Красуня смерічка», «Буковиночка», «Панна Буковина», «Буковинська зіронька», «Краю мій», «Мій рідний край», «Квітуха гілко України». Значна частина вокально-хорових творів композитора увійшла до нотних авторських видань «Допоки музика звучить», «Першоцвіти», «Лунає музика землі...» «Шануймося й будьмо», «Коли співають діти», «Любіть Україну», «Пори року», «Пісні і тривоги», «Фольклор Буковино-бессарабського Подністров'я», що побачили світ у видавництвах Києва, Чернівців, Снятина та Тернополя.

На крилах пісню неодмінно
Вітри по світу рознесуть...
У звуках музики нетлінних
Мого життя важлива суть.

На превеликий жаль, зболене серце невтомного митця і трудоголіка перестало битися 4 березня 2018 року. «Але... То правду кажуть: ТАКІ дюди не помирають, а просто перестають бути поруч» [26]. Тому що живуть, співаються, шануються пісні композитора, а сотні його учнів несуть у світ красу музичного мистецтва.

У нашій пам'яті назавжди залишилася велика людяність та краса душі невтомного митця, який самотужки, силою волі і великим трудом зумів досягти неабияких висот на мистецькому поприщі, став відомою творчою особистістю. «Він любив життя, любив невтомність своїх буднів і безмежно любив Україну, якій присвятив десятки своїх творів. Вірив, що настануть для матінки-Вітчизни кращі часи, що вона обов'язково розквітне, примножуючи свої таланти і добру славу» [26; 50].

Заслужений працівник культури України, композитор, педагог, член Асоціації композиторів та хорових диригентів Національної Всеукраїнської музичної спілки, член обласного об'єднання буковинських композиторів, лауреат обласної літературно-мистецької премії ім.С.Воробкевича, Почесний громадянин м.Сокиряни, с.Гвіздівці та Сокирянського району, шанувальник

Буковино-бессарабського фольклору Михайло Мафтуляк здійснив записи народних пісень, є автором їх обробок, перекладів та аранжувань. Всього ж у творчому доробку композитора понад 200 авторських пісень для дорослих і дітей, більшість з яких увійшла до його вокально-хорових збірок.

Пісенна спадщина українського народу, пісня, за словами О. Потебні: «... така ж давня, як і мова, є продуктом колективної праці, витвором багатьох поколінь. З мови й пісні розвиваються першоеlementи духовної культури, на їх основі зростає національна література, музика, філософське сприйняття світу» [47, 174]. Вона містить не лише естетичний, моральний, духовний, а й виховний потенціал, сприяє вихованню у молоді моральних, художньо-естетичних цінностей, формуванню світогляду, художнього смаку, фантазії, творчого обдарування. У ній втілені ідеальні уявлення про світ, людину в ньому, про її найвищі цінності.

Перша збірка Михайла Васильовича «Допоки музика звучить» вийшла у 1996 році (додаток Д) і має назву твору з якого вона розпочинається

Допоки музика звучить
Несуть нас крила лебедині
Удач як цвіту на калині
Допоки музика звучить

Автор писав: - «Шановні юні друзі і колеги! Я написав ці вокально-хорові твори саме для Вас з метою сприяння Вашому всебічному розвитку, а головне — для Вашого музично-естетичного і духовного виховання.

До цієї збірки увійшли пісні про любов до Матері, до Вітчизни, до рідного краю, до чарівної буковинської природи тощо.

Я хочу, щоб ця збірка відкрила для Вас щось нове, невідоме, щоб кожна пісня була цікавою і знайшла місце у Ваших юних серцях. Хай вчителі і батьки допоможуть Вам поринути у чарівний світ музики.

Хай пісня стане Вашим життєвим другом, хай супроводжує Вас у всіх починаннях, допомагає перемагати, йти вперед, додає віри і впевненості. І, можливо, саме пісня стане у Вашому житті ключиком до успіху.

Співайте на здоров'я! Михайло Мафтуляк» [40].

В передмові до збірки український журналіст, поет, публіцист, живописець, громадсько-культурний діяч, почесний громадянин міста Сокиряни, член Спілки журналістів України Олексій Бондар, писав: «Нехай не міліє від роду до роду глибинна криниця – мистецтво народу» (з народної мудрості). «... Він прищепив любов до музики сотням хлопчиків і дівчаток, зокрема заслуженому діячу мистецтв України, головному диригенту симфонічного оркестру Чернівецької державної філармонії Віктору Кострижу.

Свої твори композитор пише у співавторстві як з відомими, так і з місцевими поетами. Впродовж цього часу розквітнув його композиторський і диригентський талант. В доробку композитора близько сотні пісень, в яких органічно поєднуються тонкий і ніжний ліризм з громадським пафосом і патріотизмом.

Та Михайло Васильович не лише самобутній композитор-пісняр, а й чудовий організатор навчально-виховної, методичної та громадської роботи, активний пропагандист української народної, класичної, духовної і сучасної вокально-хорової музики...

Жодне визначне свято в районі не обходиться без участі композитора і керованих ним творчих колективів.

Під час авторського концерту, присвяченого 60-річному ювілею композитора, прозвучала одна з його улюблених пісень «Допоки музика звучить», тож бажаю Михайлу Васильовичу:

Щоб душевно-глибинна криниця ніколи не міліла,
Щоб музика чарівна постійно дзвеніла.
Рясного творчого доробку, як цвіту на калині.
Високо-виконавського злету на крилах лебединих.» [37:5,6]

До збірки увійшли 17 творів, найпопулярніші з них: сл.В.Базилевського «Допоки музика звучить», сл.В.Мартинюка «Буковиночка», сл.Б.Мельничука «Слава людям працюючим», сл.О.Бондаря «Краю мій», сл.М.Ткача «Веснянка» та інші.

До 70-річчя від дня народження композитора, заслуженого працівника культури України Михайла Мафтуляка у Чернівецькому видавництві «Місто» у 2004 році вийшов друком збірник вокально-хорових творів «Першоцвіти» (додаток Е) [15].

«До цієї збірки увійшли вокально-хорові твори, різноманітні за тематикою, жанрами, змістом і характером, зокрема патріотичні: «Любіть Україну», сл. В. Сосюри, «Величальна», сл.І.Кутеня, «Україно-мати», слова власні; - пісні тематики Великої Вітчизняної війни: «Ветерани», сл.О.Бондаря, «Обеліск», сл.І.Мартиненка, «Батько», сл.М.Ткача, «Ровесники», сл. В. Гандзія, «Згадай, матусю» , сл.В.Григорака; - пісні, що оспівують красу і любов до рідного краю: «Вечір на Дністрі», сл.Д.Павличка, «Сокиряни», сл.М.Брозинського, «Здрастуй, рідне село», сл.О.Бондаря, в якій піднесено звучать поетичні слова:

Тут квіту є зело,
Чути жайвора в полі,
Здрастуй, рідне село
Моє щастя і доля!

- жартівливі пісні: «Весілля», сл.Б.Гури, «Файні люди», сл.С.Пушика.

Особливе місце посідають ліричні пісні, в яких оспівується любов до матері, до коханої, зокрема: «Не журись, кохана», сл. власні, «Синьоока доленька», сл.В.Григорака, в якій з почуттям любові до милої співається: «Любо на калині соловей співає Ой, ви, очі сині, кращих вас немає». Фактура хорових творів - гомофонно-гармонічна, фортепіанний супровід доповнює вокально-хорову партитуру різними метроритмічними структурами в рамках гармонії хору. Солоспіви відзначаються мелодійністю і

мають переважно ліричний, а подекуди сентиментальний характер. Твори збірки переважно куплетної форми, тому від хормейстерів і окремих виконавців вимагається творчої винахідливості щодо їх інтерпретації. Збірка вокально-хорових творів Михайла Мафтуляка рекомендується для широкого кола шанувальників пісенного мистецтва» [38] – писав народний артист України, голова Чернівецького обласного відділення Всеукраїнської національної музичної спілки, завідувачий кафедрою музики Чернівецького національного університету ім.Ю.Федьковича, професор Андрій Кушніренко.

Авторська пісня (слова і музика) Михайла Мафтуляка «Не журись кохана», яка увійшла до збірки була присвячена його дружині Ользі

Свої роки ми музиці віддали,
Не розлучались з нею ні на день,
Прекрасного немало ми пізнали
Та ти мені найкраща із пісень.

Приспів:

О, не журись, моя кохана,
Чарівна подруго моя,
Що вже роки на зиму повернули,
А на душі у нас весна.

} Двічі

Збірка «Першоцвіти» має назву першої пісні присвяченій дружині Ользі. Вперше виконання пісні «Першоцвіти» на слова Параски Амбросій відбулося в 60-х роках ХХ ст. на Чернівецькому обласному радіоцентрі у виконанні дружини Ольги Василівни, концертмейстерами були викладачі Сокирянської вечірньої музичної школи по класу баяна, акордеона Петро Швець, Михайло Микитюк, Яша Чабан та Юрій Теленга.

«Лунає музика землі» збірка вокально-хорових творів, яка була надрукована композитором у 2008 році (додаток Ж). Рецензентами були: А.М.Кушніренко – Член спілки композиторів України, народний артист України, Член-кориспондент Академії мистецтв України, професор, художній керівник Заслуженого Академічного Буковинського ансамблю пісні і танцю, голова Чернівецького обласного відділення Всеукраїнської

народної музичної спілки; О.В.Залуцький – Доцент кафедри музики Чернівецького Національного університету ім.Ю.Федьковича, член Національної Всеукраїнської музичної спілки, лауреат обласної літературно-мистецької премії ім.С.Воробкевича; О.В.Савчук – Заслужений діяч мистецтв України, лауреат обласної літературно-мистецької премії ім.С.Воробкевича, начальник управління культури Чернівецької обласної державної адміністрації; Й.М.Ельгісер – Член національної спілки композиторів України, володар золотої медалі ЮНЕСКО і звання «Золоте імя світової культури», лауреат обласної літературно-мистецької премії ім.С.Воробкевича, заслужений діяч мистецтв України, громадський діяч.

«В цій збірці знайдуть для себе чаруючі мелодії, як молодші, так і старші шанувальники музики, хвилюючі інтонації як малі, так і дорослі співаки, бо пісні ці оповиті аурую сердечності й добра, в них оспівується краса людської душі, наприклад:

Прилітай журавко, прилітай.
 Прилітай мій брате.
 Я тебе у ранці на весні,
 Вийду зустрічати.
 Або ж:
 Допоки музика звучить.
 Несуть нас крила лебедині.
 Удач як цвіту на калині,
 Допоки музика звучить.

а це сьогодні – головне у вихованні підростаючого покоління.

Композитор володіє добрим мелодичним даром, у деяких творах проявляє фактурну винахідливість. Вокально-хорові твори відзначаються мелодійністю і мають переважно ліричний і подекуди патріотичний характер.

Збірка вокально-хорових творів Михайла Мафтуляка – «Лунає музика землі» може використовуватись як посібник для учнів загальноосвітніх шкіл, музичних шкіл, студентів середніх і вищих музичних закладів, та широкого кола шанувальників пісенного мистецтва» [33].

У 2010 році вийшла чергова книга «Коли співають діти. Вокально-хорові твори для учнів» - «До посібника увійшли пісні буковинського композитора Михайла Мафтуляка на слова відомих українських поетів (додаток К). Більшість творів уже опробовано мистецькими дитячими колективами. Для солістів, вокальних ансамблів, хорових колективів, музичних працівників, студентів навчальних закладів» [40].

«Буковина – співучий край України.

Шановні юні друзі і колеги! Я написав ці вокально-хорові твори саме для Вас з метою сприяння Вашому всебічному розвитку, а головне – для Вашого музично-естетичного і духовного виховання.

До цієї збірки увійшли пісні про любов до Матері, до Вітчизни, до рідного краю, до чарівної буковинської природи тощо.

Я хочу, щоб ця збірка відкрила для Вас щось нове, невідоме, щоб кожна пісня була цікавою і знайшла місце у ваших юних серцях. Хай вчителі і батьки допоможуть Вам поринути у чарівний світ музики.

Хай пісня стане Вашим життєвим другом, хай супроводжує Вас у всіх починаннях, допомагає перемагати, йти вперед, додає віри і впевненості. І, можливо, саме пісня стане у Вашому житті ключиком до успіху. Співайте на здоров'я! Михайло Мафтуляк» [32:3]

У цій збірці зібрано 26 вокально-хорових творів для учнів, серед них: «Нотки» сл.Я.Старої, «Панна Буковина» сл. О.Фесенка, «Коли співають діти» сл.О.Бондаря, «Прилітай, журавко» сл.В.Мартинюка, «Колискова ластів'яті» сл.Б.Гури, «Діво Пресвята (молитва)» сл.В.Полинюк, «Сокирянщина моя» сл.Л.Тулюлюк-Кушнір, «Вечірня пісня» сл.М.Брозинського.

Рівно через рік Михайло Васильович випустив чергову збірку вокально-хорових творів «Шануймося та будьмо» (2011р.) (додаток Л).

«Шановні мої друзі! Я написав ці вокально-хорові твори саме для Вас з метою сприяти Вашому всебічному музично-естетичному розвитку. До цієї збірки увійшли пісні про любов до України, батьків, кохання до

рідного краю, чарівної буковинської природи тощо. Я хочу щоб ця збірка відкрила для Вас щось нове, невідоме, щоб кожна пісня була для Вас цікавою і знайшла собі місце у Ваших серцях. Щоб пісня стала Вашим життєвим другом і супроводжувала Вас у всіх починаннях, допомагала перемагати, йти вперед, додавала Вам віри і впевненості. Співайте на здоров'я!» - писав автор [39].

Рецензентами видання були: Йосип Ельгісер - Член національної спілки композиторів України, Володар золотої медалі ЮНЕСКО і звання «Золоте ім'я світової культури», лауреат обласної літературно-мистецької премії ім.С.Воробкевича, заслужений діяч мистецтв України; Андрій Кушніренко - Член національної спілки композиторів України, народний артист України, член-кориспонтент Академії мистецтв України, професор, лауреат державної премії ім.Т.Г.Шевченка, художній керівник Заслуженого Академічного Буковинського ансамблю пісні і танцю, голова Чернівецького обласного відділення Всеукраїнської народної музичної спілки; Андрій Плішка – заслужений учитель України, доцент кафедри музики Чернівецького Національного університету ім.Ю.Федьковича, лауреат обласної літературно-мистецької премії ім.С.Воробкевича, член правління національної всеукраїнської музичної спілки, композитор; Олександр Залуцький - доцент кафедри музики Чернівецького Національного університету ім.Ю.Федьковича, член Національної Всеукраїнської музичної спілки, лауреат обласної літературно-мистецької премії ім.С.Воробкевича.

До збірки увійшли 34 твори:

- для мішаного хору «Квітуча гілка України» та «Марш миру» сл.О.Бондаря, «Цвіти, розцвітай, Україно!» сл.В.Мартинюка та інші;

- для чоловічих хорів, ансамблів та квітетів «О, сивочолий Дністре-Батьку» сл.В.Жука, «Шануймося та будьмо» сл.О.Богачука, «Жду гвіздівчанку» сл.М.Крилатого...;

- для жіночих хорів, ансамблів та тріо «Над шляхами» сл.П.Карася, «Одинокість» сл.С.Костюк;

- солоспіви «Летить додому діти» сл.В.Максимчука, «Любов мені наснилася» сл.О.Логінової, «Дівчино моя» сл.Д.Павличка та багато інших.

Цікавим історичним фактом є те, що запис вокального твору на слова О.Богачука «Шануймося та будьмо», який увійшов до збірки прозвучав у м.Чернівці в 2004 році під час Помаранчевої революції. Твір був на той час ще рукописом, його виконував чоловічий квартет Сокирянського будинку культури у складі: Анатолія Маковійчука, Сергія Смеречинського, Сергія Корчового та Руслана Козорова.

У 2012 році вийшло нотне друковане видання «Любіть Україну» (додаток М) - збірник пісень для мішаного хору» [34] зібрав в собі найкращі хорові твори М.В.Мафтуляка, які виконують не тільки на Батьківщині композитора, а й далеко за її межами. Хорові твори увійшли до репертуару різних колективів Чернівецької області і не тільки. Збірка містить 20 хорових творів, серед яких: «Файні люди» сл.С.Пушика, «Величальна» сл. І.Кутеня, «Любіть Україну» сл.В.Сосюри та інші.

Досить оригінальною є збірка вокально-хорових творів для дітей шкільного віку «Пори року» (додаток Н), яка побачила світ у 2013р. Вона містить 12 творів, кожен з яких відповідає місяцю року.

«Збірник містить авторські пісні для дитячого хору в супроводі фортепіано. Це видання розширить репертуар учнівських колективів загальноосвітніх та музичних шкіл. Для учнів, учителів, а також усіх, хто любить пісню» [36].

Більшість пісень цієї збірки написані на вірші Євгенія Плаксія, який у своєму житті написав багато віршів про велич хліборобської праці, красу Буковинського краю. Його думками і мріями змережено не один десяток товстих загальних зошитів у клітинку. Поряд зі своїм рідним селом з

великою любовю він оспівує Ожеве та Сокирянщину, що стали для нього рідними [5].

На слова самобутнього поета Євгенія Плаксія написані такі твори: «Зимові канікули (Січень)», «Хай же панує (Травень)», «Червнева ніч (Червень)», «Липневий вечір (Липень)», «Спасибі хліборобам (Серпень)», «Ходить осінь по дібровах (Жовтень)», «В край прийшов листопад (Листопад)» та «Розкажи калино (Грудень)».

Перше виконання твору з цієї збірки «В край прийшов листопад» на сл. Є.Плаксія відбулося на традиційному родинному заході «Музика у вашій оселі», який щорічно проводиться у листопаді місяці у рідній школі композитора за участю учнів школи та їх родин, сімейним ансамблем у складі: автор музики – Михайло Мафтуляк, його дружина – Ольга Василівна, донька Людмила, син Олександр, онучка Надія та правнучка Маринка.

В край прийшов листопад,
 Все навколо змінив.
 Не поверне назад,
 В зиму хвіртку відкрив.

Приспів:

Листопад, листопад, Ти ведеш до зими. У лісах і в садах На землі килими.	}	Двічі
---	---	-------

«Пісні і тривоги» навчально-методичний посібник, який Михайло Мафтуляк випустив у 2015 році (додаток П). Рецензентами збірки були: О.В.Залуцький – Доцент Чернівецького Національного університету ім.Ю.Федьковича, голова правління Чернівецького відділення Національної Всеукраїнської музичної спілки; І.М.Дерда – Заслужений артист України, лауреат обласної літературно-мистецької премії ім.С.Воробкевича, літературної премії ім.І.Бажанського, літературної премії ім.Д.Загула, доцент кафедри музики Чернівецького Національного університету ім.Ю.Федьковича, заступник голови ЧОО ВУТ «Просвіта» ім.Т.Шевченка,

член Правління Чернівецького обласного відділення Національної Всеукраїнської музичної спілки.

«До збірки «Пісні і тривоги» відомого буковинського композитора і хорового диригента Михайла Мафтуляка, яка за кількістю восьми, увійшли вокально-хорові твори, написані в тривожні часи про долю нашої держави.

Збірка збагатить виконавський репертуар як аматорських, так і професійних творчих колективів і солістів. Вона стане посібником до навчальних програм початкових, середніх і вищих навчальних закладів» [35].

Віктор Обдуленко, член Національної Всеукраїнської музичної спілки та Національної спілки журналістів України, у «Слово про автора» писав: «Більше півстоліття пройшло, як нас з Михайлом Мафтуляком подружила пісня «Дівчино моя» на слова Дмитра Павличка, яку він присвятив своїй коханій дівчині Люсі і співав її, акомпануючи собі на баяні. Це був 1959 рік, коли ми поступили на навчання до Чернівецького музичного училища. Навчаючись в училищі на диригентсько-хоровому відділі, Михайло старанно вивчав теоретичні предмети: сольфеджію, гармонію, які допомагали йому писати пісні. Однокурсники заздрили, адже ці пісні виконували солісти, ансамблі та хорові колективи училища. Випускний екзамен з фаху він здавав на своїх творах «Впала смерека» на слова Д.Павличка та «Марш миру» на слова О.Суркова.

По закінченні училища він повернувся на Сокирянщину, займаючи посади художнього керівника районного будинку культури, завідуючого районним відділом культури і 45 років поспіль директором Сокирянської музичної школи. В районі створив і протягом 50-ти років керував багатьма вокально-хоровими колективами, два з них удостоєні почесного звання «Народний аматорський» - це лауреат обласних конкурсів ім.С.Воробкевича, всеукраїнських ім.М.Леонтовича, Лесі Українки – жіночий вокальний ансамбль «Мелодія» та камерний хор «Гроно», які показували високу виконавську майстерність не тільки виступаючи в Україні, але й на гастролях

за кордоном. А Михайлу Мафтуляку присвоєно почесне звання «Заслужений працівник культури України» (1985р.). Поряд з основною творчою, педагогічною та громадською діяльністю Михайло знаходив час і продовжував писати пісні.

У його творчому доробку їх більше 200, що ввійшли до видань: «Допоки музика звучить»(1996 р.), «Першоцвіти» (2004 р.), «Лунає музика землі» (2008 р.), «Коли співають діти» (2010 р.), «Шануймося та будьмо» (2011 р.), «Любіть Україну» (2012 р.), «Пори року» (2013р.) та пісні новопідготовленої збірки «Пісні і тривоги» (2015 р.), в яких виражена любов до України, рідного краю, до рідних і близьких людей і тривога за долю нашої держави.

Тож завершую дарованим тобі віршем:

Нас «Дівчина моя» з тобою поєднала...
 І зберегла на довгії роки
 Непростих літ життєвої ріки,
 Та зраду в серце не пускала.
 Піввіку в дружбі – серце пломеніє,
 На тебе друже вся надія,
 Що будеш й далі ти творити,
 Пісні писати і людей любити.
 Тож мрій тобі – їх виконання,
 І хай здійснюються бажання!» [35:6]

До збірки входять:

- Солоспіви «Величальна дідусеві» сл. Г.Будняк, «Сонечко у ранці» сл.М.Брозинського - для солістів-виконавців молодшого шільного віку; багато з яких присвячені рідному краю «Бессарабія рідненька» сл.В.Гандзія, «Здрастуй, рідне село» сл. О.Бондаря – для солістів-виконавців старшого віку

- Ансамблі для вокальних колективів середнього і старшого віку - «Пісні і тривоги» сл.В.Васкана, «Веселка над Дністром» сл І.Нагірняка

- Хорові твори для аматорських та професійних хорових колективів – «Файні люди» сл. С.Пушика, «Отче наш», «Я вірю в майбутнє твоє, Україно» сл. О.Бондаря та інші.

Пісня із цієї збірки «Сонечко моє золотокосе» на слова О.Бондаря була присвячена дружині Ользі Василівні.

Остання дев'ята збірка над якою композитор у співавторстві з поетом Василем Гандзієм працювали протягом 55 років була видана у 2016 році під назвою «Фольклор Буковино-Бессарабського Подністров'я» (додаток Р).

«Буковино-бессарабський фольклор – історична пам'ятка крайової людності XVI – початку XXI ст., яка впродовж віків з покоління в покоління переповідається і переспівується вдячними нащадками з глибокою шаною і любов'ю...

Народні пісні, обрядові традиції, традиції календарних святків, цікаві народні перекази і легенди упродовж багатьох попередніх років старанно збирав, ретельно за мовою і стилем їх опрацьовував автор цього видання, Член національної спілки журналістів України, поет, прозаїк, фольклорист Гандзій Василь Васильович, 1930 р.н. Досі видав чотири книжки поезій, у т.ч. історичну поему «Бессарабська Мадонна» і дві книги історико-публіцистичної прози.

Записи народних пісень та їх аранжування здійснив композитор-пісняр, член Асоціації композиторів та хорових диригентів Національної Всеукраїнської музичної спілки, член Обласного об'єднання буковинських композиторів, Заслужений працівник культури України, лауреат обласної літературно-мистецької премії ім.С.Воробкевича, багаторазовий лауреат обласних та всеукраїнських вокально-хорових конкурсів, шанувальник Буковино-бессарабського народного фольклору, Мафтуляк Михайло Васильович, 1934 р.н., досі видав 8 збірок вокально-хорових творів, до яких увійшли понад 200 пісень для дорослих та дітей» [9].

До книги входить більше 150 народних пісень (за різновидами) та 20 авторських пісень написаних на вірші В.Гандзія композиторами: М.Мафтуляк «Посівалочка», «Мій рідний край»; М.Рожко – «Через тії очі» , «На горбочку два дубочки»; С.Римарь – «Не ламай любистку», «Моє село».

Чималу роль у творчості самодіяльного митця відіграли особисті зустрічі з буковинськими композиторами Степаном Сабадашем та Григоріє Шевчуком. Вони допомогли йому формуватися як композитору, як творцю нових музичних творів. Михайло Брозинський, журналіст-літератор, автор популярних пісень з композитором Михайлом Мафтуляком «Сокиряни», «Вечірня пісня». [14: 56]

Ще одним неоціненним спадком, який залишив по собі композитор Михайло Мафтуляк – це його фестиваль-конкурс «Свої пісні дарую людям» (додаток С).

«5 червня 2016 року у приміщенні Сокирянського районного будинку народної творчості та дозвілля відбувся перший районний фестиваль-конкурс вокально-хорової творчості заслуженого працівника культури України, композитора Михайла Мафтуляка «Свої пісні дарую людям», у якому взяли участь понад 30 аматорських вокально-хорових колективів та окремих виконавців з населених пунктів Сокирянського району, м.Новодністровська та Вижниччини» [55;1].

Глядачі у залі підтримували конкурсантів, які розкрили багатство творчості Михайла Мафтуляка у своїх виступах. Оригінальності додало й те, що пісні виконувались як акапельно, так і у супроводі ансамблів, оркестрів народних інструментів, під гітару, баян, фортепіано. Також були виконані твори в академічній манері та у естрадній інтерпретації. Звучали українські народні та місцеві пісні в обробці композитора.

Усім учасникам конкурсу Михайло Мафтуляк вручив щойно видану книгу, підготовлену у співавторстві з Василем Гандзієм, - «Фольклор Буковинсько-Бессарабського Подністров'я».

Журі районного фестивалю-конкурсу: композитор, заслужений працівник культури України Михайло Мафтуляк, член асоціації композиторів-піснярів Національної всеукраїнської музичної спілки, відмінник освіти України, викладач музичної школи м. Новодністровська Михайло Рожко, старший викладач Чернівецької музичної школи №3 Злата Сліпенюк, директор Сокирянського РБНТД Василь Воронюк, начальник відділу культури райдержадміністрації Раїса Горн, відзначили оригінальність виступів, високі вокальні дані учасників, вдалу музичну обробку творів [55].

Другий фестиваль об'єднав у любові до української пісні і малюків, і юних, і досить поважних людей.

Атмосфера в залі була надзвичайно приємною, родинною, світлою. Конкурсні номери були виконані високопрофесійно.

Творчість М.В.Мафтуляка на фестивалі високо оцінила начальник відділу культури Окницького району Людмила Белоношко: «Після закінчення Бельцького музичного училища я почала працювати, вела аж три хори. Уже знала собі ціну і гордилася тим, що вмю. І ось приїхав в Окницю Мафтуляк зі своїм хором. Після цього виступу я раптом зрозуміла, ... що мене – просто немає...» [12].

«4 червня у Сокирянському районному будинку народної творчості та дозвілля вже втретє відбувся фестиваль–конкурс вокально–хорової творчості ім. М. Мафтуляка «Свої пісні дарую людям». Цей фестиваль об'єднав шанувальників пісенних традицій нашого краю, які мають давні та глибокі коріння» [56;1]

Захід розпочався спогадами про композитора, заслуженого працівника культури України, члена Національної всеукраїнської музичної спілки композиторів України та асоціації хорових диригентів, лауреата обласної літературно-мистецької премії ім. С. Воробкевича, громадського діяча, почесного жителя с. Гвіздівців, м. Сокиряни та Сокирянського району, колишнього директора Сокирянської музичної школи, нашого видатного

земляка Михайла Васильовича Мафтуляка. 4 червня минуло три місяці, як перестало битися серце Маестро. Вшанували хвилиною мовчання світлу пам'ять Михайла Васильовича, після якої з вуст учасників народного аматорського камерного хору «Гроно» Сокирянського РБНТД пролунала молитва «Отче наш».

На сцені виступили гості фестивалю. У виконанні аранжувальника, співака Павла Рогача, який є уродженцем із Сокирян, колишнім випускником Сокирянської музичної школи, нині живе і працює в м. Чернівці, прозвучала пісня Михайла Васильовича «Сокиряни». «Осіннє весілля» виконав заслужений артист України, соліст-вокаліст та керівник естрадного колективу обласної філармонії імені Дмитра Гнатюка Василь Данилюк.

Компетентне журі: композитор, педагог, відмінник освіти України, член асоціації композиторів–піснярів Національної всеукраїнської музичної спілки Михайло Рожко, хормейстер, старший викладач музичної школи №3 м. Чернівців Злата Слєпінюк, начальник відділу культури Кельменецької РДА Наталія Чепурняк, старший викладач Хотинської музичної школи Віталій Самотюк.

Усіх переможців було нагороджено грамотами, кубками та пам'ятними призами. По звершенню свята усі охочі мали змогу переглянути інтерв'ю народної артистки України Оксани Пекун з Михайлом Мафтуляком під час зйомок програми «Фольк мюзік - діти» (додаток Т) [48] у Сокирянській музичній школі [56].

Четвертий фестиваль традиційно відбувся в 2 червня 2019 року. На сцені звучав гімн фестивалю «Сокирянщина моя», у виконанні народного аматорського хору «Гроно», засновником якого був М.В.Мафтуляк.

До початку основної часини фестивалю на сцені виступали гості свята: чоловічий ансамбль з Окницького району, дует «Мелос» з смт. Глибока, тріо «Козаки» із Гвіздівців...

Журі традиційно очолив композитор, педагог, відмінник освіти України, член асоціації композиторів–піснярів Національної всеукраїнської музичної спілки Михайло Рожко.

Як важливо кожному залишити свій слід на землі, Михайлу Васильовичу це вдалося. Його пісні залишаться в народній пам'яті на віки, об'єднуючи людей незважаючи на межі і кордони. І це засвідчив четвертий фестиваль-конкурс М.Мафтуляка [10].

«Музика – основна стихія, яка заволоділа серцем нашого талановитого земляка, українського композитора, хорового диригента, педагога, Члена Національної Всеукраїнської спілки композиторів України, члена Асоціації хорових диригентів, Заслуженого працівника культури України – Михайла Васильовича Мафтуляка. Саме на його честь, за підтримки Сокирянської районної ради, районної державної адміністрації та відділу культури у 2016 році було засновано фестиваль – конкурс вокально – хорової творчості композитора Михайла Мафтуляка “Свої пісні дарую людям”. За традицією, фестиваль проводиться щорічно у першу неділю червня. 7 червня цей пісенний захід мав би відзначати свій ювілей – 5 років від дня заснування. Однак, у зв'язку з епідемічною ситуацією, цього року провести його немає можливості.

Основною метою фестивалю є примноження і збереження славних пісенних традицій Сокирянщини й української національної культури, популяризації української пісні та творів Михайла Мафтуляка, підтримка та відзначення місцевих композиторів, творчих колективів і виконавців. За п'ять років фестиваль – конкурс став невід'ємною частиною мистецького життя Сокирянщини» [57,1].

Музика обов'язково знову об'єднає нас усіх на фестивалі вокально-хорової творчості – святі, відкритому для всіх і кожного, хто любить мистецтво як тільки прийде мир на нашу рідну зумлю. [57]

Висновки до першого розділу

Отже, національне музичне мистецтво – одне з цінних духовних надбань народу за його багатовікову історію, засіб збереження і передачі педагогічної інформації. Відродження, збереження і примноження його важливе для існування народу. За його допомогою здійснюється зв'язок між поколіннями, передаються здобутки, досвід, знання, ідеали.

Тому, мистецтво і культура потрібні для того, щоб люди не вбивали один одного. Культура для суспільства первинна і пріоритетна. Саме вона формує певний приріст, в який входять політика, економіка і освіта, а мистецтво формує смаки і виховує людину. Мистецькі навчальні дисципліни і позакласні мистецькі заходи відіграють величезну роль у вихованні та формуванні естетичних смаків та цілісного об'ємного уявлення про музичну культуру України, в тому числі рідного краю.

Вивчення та аналіз українського народного музичного мистецтва сприятиме формуванню естетичних смаків та цілісного об'ємного уявлення про музичну культуру рідного краю, патріотичних настроїв, допоможе усвідомити свою значущість в умовах розбудови національної системи освіти й виховання молоді.

Таким чином, впровадження регіонального матеріалу на уроках з навчальних дисциплін суспільно-гуманітарного циклу та виховних заходах є важливим елементом, невичерпним потенціалом при вивченні культури рідного краю, а саме творчої спадщини композитора Михайла Мафтуляка.

На сучасному етапі в нашій державі виховання має бути спрямоване на формування в молодого покоління світоглядної свідомості, ідей, поглядів, переконань, традицій, ідеалів, звичаїв, всіх соціально значущих надбань української духовної культури.

РОЗДІЛ II. МІСЦЕВИЙ ФОЛЬКЛОР, ЯК ОСНОВНИЙ МАТЕРІАЛ ДЛЯ ВИХОВНИХ ПОЗАКЛАСНИХ ЗАХОДІВ У ЗЗСО

2.1. Оновлення змісту, форм і методів проведення виховних заходів для учнів ЗЗСО з урахуванням регіонального музичного контенту

«Сила педагогічного колективу, – підкреслював В. Сухомлинський, – в колективній думці, в обговоренні, у народженні і втіленні задумів» [60].

Посилене впровадження ідейних технологій в усі сфери життя викликало безупинне вдосконалювання людської діяльності. Яскраво виражено зменшується час на втілення нових ідей, знань, технологій у життя. Зростає потреба в нових формах освіти, навчання, набутті навичок.

Нововведення, інноваційні технології на сьогодні стали невід'ємною частиною діяльності педагога.

Кожен ЗЗСО має свої особливості. Тому й підхід до введення інновацій має бути особливим. В основі виховного процесу школи лежить система виховних відносин, яка забезпечує взаємозв'язок педагогів, батьків та учнів, згідно з суспільно встановленими цілями виховання, що дає розквіт духовної сутності людини, яка має стати кваліфікованим спеціалістом, займати чіткі життєві позиції, бути активною у суспільному житті, відповідальною за моральне вироблення себе як особистості. Втілюючи концепцію освіти, як процес розвитку творчої особистості, педагогічний колектив постійно веде пошук нових педагогічних способів, які сприяють формуванню середовища, яке розвиває, навчає та виховує.

Термін «інновація» походить від латинської мови і означає оновлення, новина, змінювання – це введення нового в цілі, зміст, методи і форми навчання і виховання учнів, та організацію діяльності класного керівника. Під нововведеннями у вихованні розуміють процес створення, поширення нових засобів для пояснення тих педагогічних проблем, які досі вирішувались іншим чином, а також результат творчого пошуку оригінальних, нестандартних розв'язань різноманітних педагогічних

проблем: оригінальні виховні ідеї, нові виховні технології, форми і методи виховання.

Мета нововведення виховання направлена на розвиток особистості учня, проектування і вироблення унікального образу його життєдіяльності, зацікавленості кожного учня у виявленні свого життєвого досвіду, прояву своєї унікальності.

Розглянемо основні поняття:

- Педагогічні інновації – це результат пошуку самобутніх, нестандартних рішень багатогранних педагогічних проблем. Витвором творчого пошуку можуть бути нові навчальні технології, різноманітні виховні ідеї, форми і методи виховання. Продуктом новизни як процесу творчої діяльності є зростання педагогічної майстерності вчителя, порівняння його культури, мислення, світогляду. Творчий пошук також кардинально впливає і на особистість учня: вони працюють жвавіше, у них виникає бажання випробувати і власні можливості у винахідливій діяльності.

- Інноваційна освітня діяльність – це опрацювання, поширення та застосування освітніх інновацій. Освітніми новизнами є вперше створені, вдосконалені або застосовані освітні, дидактичні, управлінські системи, їх компоненти, що суттєво поліпшують результати освітньої діяльності. Інноваційна освітня діяльність на рівні окремого навчального закладу передбачає:

- ✓ застосування інновацій;
- ✓ експериментальне дослідження продуктивності й можливості впровадження та застосування інновацій;
- ✓ поєднання та впровадження інноваційних форм та методів роботи в освітній процес спрямовані на розвиток здатності орієнтуватися в нових умовах, адаптуватися до них. У освітньому процесі такий підхід найактуальніший. Вчителю відведено провідну роль у втіленні інновацій. Завдання вчителя нині – відібрати зі своїх методичних надбань усе

прогресивне і змінити, модернізувати, трансформувати навчальний процес так, щоб забезпечити розвиток мислення, розумових творчих здібностей учнів. Дитина психологічно краще готується до сприйняття невідомого, нового для неї, і це зумовлює не тільки кращі результати в навчанні, а й сприяє вихованню її як особистості, таких моральних рис, як цілеспрямованість, наполегливість, принциповість;

✓ активно займатися самоосвітою, поширення передового досвіду, розробкою методичних посібників, авторських програм тощо.

Можливість реалізації нових цілей виховання потребує відповідної його перебудови, впровадження сучасних виховних моделей, використання активних, цікавих форм і методів у виховному процесі.

«Народна пісня! Скільки в ній народної мудрості, духовної і чисто людської, з ознаками благословенного християнства, культури! Пісня, складена однією людиною чи групою людей, якщо вона, як мовиться, зачіпає за живе – вона вічна. Хто може бути байдужим до народної пісні, створеної народом? Адже вона від народження і до відходу в потойбічний світ супроводжує нас своєю глибинною мудрістю, втіленою в почуття і свідомість. Позволяє нам душею і помислами проникнути у світ пізнання істини. Пригадуючи стародавні пісні, які в дитинстві співали нам мамки і бабусі, ми навіть у зрілому віці намагаємося стати гордими, хоробрими, красивими і мудрими вихованими на народних піснях. Бессарабська народна пісня, певно, як і будь-яка українська заспівка – це геніальна поетична біографія нашого преславного, боговірного народу. Її мелодійно – текстова форма, зміст, деяка повторність, зокрема пісні, у яких оспівується селянська буденність – традиційні.

А от народні пісні, скажемо, любовного, родинно-побутового, чи печально-осудливого, і навіть своєрідного патріотичного змісту, співалися, співаються з глибокою любов'ю і шаною до своєї пісенної «дядини».

Надзвичайно цікава і всебічно пригарнена історія бессарабського фольклору. А саме: як уже мовилося протягом шести століть на молдавській (бессарабській) землі з відомих причин часто мінялися суспільно-політичні державні устрої. В цьому ореолі часто міняли один одного господарі (воєводи), та вожді різного штибу. А народна пісня як співалася народом з покоління в покоління, так й залишилася його безцінним надбанням. Хіба що зазнавала тих чи інших мовних чи мелодичних інтерпретацій. В той же час її, так би мовити народна основа, в загальному залишилася, на своїй ноті». Саме так описував феномен бессарабської народної співаної поезії поет, прозаїк, фольклорист, член НСЖ України Василь Васильович Гандзій [9].

Бессарабія - це історична область, яка займає простір між річками Дністер і Прут. Ще з незапам'ятних часів розвивалася тут своєрідна культура. Її сліди збереглися на керамічних уламках, якими досі багата Буковино-бессарабська земля. Тут археологи зафіксували вогнища трипільської, черняхівської, зарубинецької і так званої луковецької культур. В деяких літописах Дністро-Прутське межиріччя прочитується як Цара (Держава) Бессарабська. Академік Костянтин Федорович Попович в своїх історичних дослідженнях нашого краю зазначив: «Серед багатьох старих історичних хронік колишньої Бессарабії, одне з почесних місць займає фольклор. Значна частка народно-співаної поезії припадає на слов'янську, зокрема українську людність. Тут знайшли свій історичний відбиток природна романтика та глибока лірика української душі. В тому числі національний подвиг українського козацтва» [9:7].

Отже, дослухаємося цього чарівного народного співу та традиційної обрядовості велемудрих і велилюбних буковино-бессарабських українців.

У піснях зимового циклу висловлювалися побажання на весь наступний рік, прославлялися працьовитість і сім'я, бо добробут залежав не тільки від достатку, а й від щастя в родині. Тому в колядках і щедрівках завжди звучали побажання родинного благополуччя:

Єв, гой, дай Бог, іже,
Пане господарю,
Ми на твоїм дворі.

Єв, гой, дай Бог, іже,
Тай прийдуть ло тебе
Три празники в гості.

Єв, гой, дай Бог, іже,
А то перший празник,
Святе Рожіство...

... Щоб нажали сто куп жита,
Щоб сім'я вся була сита.
Щедрий вечір, добрий вечір
Всій родині на здоров'я [9: 68, 75]

Стародавні весняні співи і обряди завжди мали магічне значення: якщо весну кликати, пробудження природи наступить швидше. День весняного рівнодення (Благовіщення) був початком весняних співів, ігор, танків. Основна риса веснянок – зв'язок з рухом, з танцем, подібно до руху в природі, що оживає [44:21].

Йа вгирочки в пупяночки
Завивайтеся, (2)
Ви, молоді парубочки,
Женихайтеся... (2)

У довгої лози, лози
Пасли хлопці кози, кози.
А дівчата – козенята
Тай померзли ноженята... (2) [9:17-18]

У трудових і побутових піснях зображені елементи навчання різним видам праці та важка селянська, наймитська доля.

Ой служив я в пана,
З вечора до рана,
Від тяжкої праці
Покрутило пальці } (2р.)

Заробив два леї,
Тай іду додому,
Більше пан не платить,
Хоч молись святому... } (2р.)

Ой за лісом зелененьким (2)
Брала вдова льон дрібненький. (2)
Вона брала, вибирала, (2)
Тонкий голос подавала. (2)
Там Василько сіно косить, (2)
Тонкий голос переносить... (2) [9: 47, 40]

Пісні про кохання давали настанови щодо морально-етичних норм міжстатевих стосунків, засуджували невірність, розкривали красу почуттів.

В кунці греблі шумлять верби,
Що я насадила...
Нема того козаченька,
Що я полюбила. } (2р.)
Ой немає козаченька, -
Поїхав за Десну;
Рости, рости, дівчинонько,
На другу весну!... } (2р.)

Зайди, сонце, за комору.
Зайди, сонце, за лісок.
Прийди, прийди мій миленький, }
Хоч з вечора на часок. } 2р.
Сядем в хаті на кроваті.
Сон розкажу тобі знов.
Сон про тебе, сон про мене, }
Сон про нашу любов. } 2р.
Ой любов ця без розсуду.
До чого ж нас довела!
До людського пересуду, }
Тепер спокою й нема. } 2р.

Широка долина, шовкова трава.
Хороша дівчина, бо ще молода. (2)
Красива і гарна, до неї я йду,
Через ворожечки її не візьму. (2)
Ой що то за пташка в вишневім саду
Щебече розлуку, співає журбу?... (2) [9:79,81,94]

Всі ці та інші оригінальні народні твори, увійшли до книги «Фольклор Буковино-Бессарабського Подністров'я» (більше 150 народних пісень) над якою продовж 1955-2014 років працювали близькі друзі, співавтори з пісенної творчості, великі шанувальники і дослідники місцевого фольклору Василь Васильович Гандзій та Заслужений працівник культури України, композитор, педагог, диригент – Михайло Васильович Мафтуляк (додаток У).

Відкриваємо для себе наступний унікальний розділ книги «Духовні твори». Церковний піснеспів, який традиційно глибоко пошановується буковино-бессарабськими українцями, має чіткі ознаки фольклору. В основному ці твори в пошані у старшого покоління краян. Вони створені народом за релігійними мотивами. Їх мелодійна основа в багатьох випадках перегукується з піснеспівом обрядового або родинно-побутового жанру. Беручи до уваги історичний факт розселення в бессарабському краї громадян різних національностей та уподобань, твори подаються за оригіналом.

Зійшла зоря, вставайте люди,
 Бог посилає свято нам.
 Церковний дзвін від сну нас будить,
 І кличе всіх у Божий дім. } 2р.
 Відкрились в Храмі святі двері,
 І служба Божа почалась.
 Співали люди, дзвони грали,
 І слава в небо понеслась... } 2р.

Подивись на берег річки,
 Де багато є роси,
 Там поміж квіток барвистих
 Лілія цвіте в красі.

Приспів:
 Як Бог лілію так любить,
 Дбає про її красу,
 То невже ж тебе забуде?
 Бачить Він твою тугу... } 2р. [9: 173,175-176]

В родинно-побутових піснях оспівуються духовні і сімейні проблеми, родинні стосунки, які завжди хвилювали людей. Особисті драми і конфлікти прямо впливали на духовне життя, досить швидко породжуючи відповідні емоції (радісь, біль, туга, ненависть...), переживання та думки людини, пов'язаними з її особистим життям, подіями в сім'ї, які висловлювали в піснях.

Вже всі гори зеленіють:
Там хазяї жито сіють.
Лиш одна гора чорна,
Бо там сіяла вдова.

Горем нивку засівала,
Жалем волочила,
Та гіркими сльозочками
Посів зволожила...

З цього кута, та на той кут,
Та на вечорниці.
Та й до тої чорнявої,
Що біля криниці... [9: 23,29]

Жартівливі пісні, що характеризуються сатиричним змістом, є невід'ємною частиною життя народу, адже в них висміювали все те, що могло викликати громадський осуд і часто виконували на гулянках, забавах, танцях тощо.

Ой Варварко, ой Варварко!
Де ж ти воли пасла?»
«Під дубками з парубками,
Де травичка красна.»
Ла-ла...

Від понеділка до понеділка
Випиймо, куме, добра горівка,
Випиймо, випиймо і з понеділка. (2)
Продаймо, куме, аршини шворок,
Випиймо, куме, ще й у вівторок,
Випиймо, випиймо ще й у вівторок... (2)

Надоїло нам, жінкам,
 Корівок доїти.
 Догоджать своїм мужам,
 І борщі варити.
 Кинем сапу у куток,
 Та й підем до гаю.
 Назбираєм квіточок
 Пану Миколаю... } 2р.

Ой піду я, та й піду,
 По коліна в лободу,
 Озирнусь туди-сюди
 Наламаю лободи.

Приспів:

Заспіваю, чики-чики,
 Про новенькі черевики.
 Підборами поцокаю,
 Немов когось поцмокаю... [9:97,98,106,115]

«Як засвідчують факти, бессарабський фольклор наскрізь пронизаний мотивами взаємозв'язків і взаємовпливів українського і молдавського фольклорних явищ, тем, ідей, які мотивують вікові стосунки, що споконвік існували між цими двома народами. Чимало молдавських народних пісень виконуються на українські мелодії, при цьому поетика молдавських текстів і мелодика українських наспівів якби зближуються у творчому єднанні. І таким чином збагачують, прикрашають одні одних. Тим самим несуть у собі духовний позитив національного співжиття обох, як українського так і молдавського народів. А тому так приємно відчувати на собі цю близькість, виражену народною піснею, бути співучасником цього різномовного гармонічного співу». [9:8,9].

Ой є в саду ба й керниця,
 Тече в ній зимня водиця
 Говорять люди,
 Говорять сусіди,
 Що мій милий – недбайлиця...

Червона вишня з-під кореня вийшла,
Відділа мене мати, де я й непривична. (2р.)
Ой вийду я на гору, подивлюся додолу:
Вари, мамко, вечерю ще й на мою долю... (2р.)[9:156,166]

Процес формування системи духовно-моральних цінностей учнів як внутрішня сфера самовизначення та самозаявлення людини, це здатність творити свій власний світ вимог й оцінок, вміння відображати через інтелектуальний потенціал реальну дійсність відповідно до своїх життєвих ідеалів та людської гідності. Основним чинником при формуванні духовно-моральних цінностей підростаючого покоління можна вважати фольклор. Адже народна пісня вчить любові до людей, вчить розуміти й відчувати прекрасне, розвиває культуру людських відносин, виховує чутливість душі, випрямляє наш дух, нашу совість, наші почуття, переконання, робить людину чистішою, чеснішою, щирішою, вимогливішою і суворішою в додержанні основ життя.

Продовжуючи знайомство з книгою «Фольклор Буковино-бессарабського Подністров'я» варто зазначити про окремий розділ «Народну обрядовість», «...якою утішається або печалиться Буковино-бессарабський люд упродовж своєї самобутньої історії» [9:220]. У цій частині книги мова йтиме про різдвяні і пасхальні святкування, весільні та інші родинні обряди.

Різдвяні празники (опис: обряд Святого вечора, коляди, шандровання (щедрівки), обряд ходіння на шандровання з «бугаєм», обряд гуляння по селу з різдвяним «конем», перегульки, маланка, новорічні посівання, обряд Водохреща (Ардан), масляна).

Великодній цикл (опис: передвеликодні пости, Великодні свята, писання писанок, обряд пасхального «цокання», гойдалки (колиски) і каруселі, дарування (вшанування) писанкою).

Народний обряд на Івана Купала (Івана Хрестителя):

На Івана, на Купала
Донька в матері пропала.

І забідкалась, рідненька,
Гірко плаче щораненька.
Плаче, сльози утирає,
Де шукать доньку – не знає.
Раптом пташка надлетіла
Тай всю правду розповіла:... [9:230]

Бессарабська традиція створення нової сім'ї (опис: заручини, сватання, обряд забирання, передвесільний обряд, обряд кланяння, обряд благословіння «Отець і мати! Родина близька і далека! Сусіди добрі, друзі щирі! Поважна публіка! Стали ці молодята перед вами, Як свічечки перед образами. Голівками клоняться, Серденьком просять вашого благословення!» [9:234], ритуал вінчання в церкві, обряд складчини, обряд тритини).

Обряд народин (опис: обряд христин, обряд виводу).

Також авторами книги приділена увага традиції забавного бессарабського відпочинку: вечорниці, воденки (поденки), посідінки (посиденьки).

Особливої уваги заслуговує сценарій бессарабської (романківецької) народної клаки (толоки), який змальовує життя людей 20-70 років минулого століття.

«Вивчаючи феномен цього велилюдного дійства 20-70 років минулого століття ми прийшли до висновку: бессарабська клака (толока) як така, що скликає людей до спільної роботи на користь того чи іншого господаря або громади, являє собою класичний зразок активних людських взаємовідносин. Адже окрім безпосередньої роботи, яка виконується клаковими, тут ще втілюються в конкретну справу своєрідні функції організатора, наставника, навчителя, порадирика, певно, і ерудованого керівника клакової роботи – старости.

В той же час кожна започаткована клака мала свої особливості. Наприклад клакове зібрання з валькування новоздильованої дерев'яної споруди, як правило, супроводжувалося, як уже говорилося, заохочувалося,

гучними мелодіями духового оркестру. Цікаво, що на цю клаку активно сходилися і запрошені, і зацікавлені. Зокрема молодь. При цьому усі або майже всі були до голої п'яти босими. Тут же на клаці, активні молодичі і дівчата охотно заковували пітьячки і дружнім колом приміслювали глини для вирівнювання звалькових стін, зокрема горища. Під гучні акорди традиційних бессарабських мелодій – клакова робота кипіла.

По завершенні валькування, клакові обмивалися від глини, приводили себе в привабливий стан, лаштувалися до трапези. В цей час господарі клаки розстеливши на траві валовлянні веретки-доріжки, накривали на них приготовлені яства, які в таких випадках були завжди незмінні. Український борщ, голубці, печінка (по сучасному - жарке) і делікатеси бессарабського напиту – самогон високого градусу, узвар або хлібний квас.

До речі, страви тоді подавалися в череп'яних мисках або ринках чи макитринах. Зазвичай з однієї посудини їжу споживало по 6-8 їдців. І, як не дивно, ніхто ніколи і нікого не бив ложкою по лобі. Додержувалися клакового етикету за всіма правилами толерантного бессарабця» [9:244].

Слід також зазначити, що упродовж своєї історії кожен народ виробляє свою систему цінностей, яка відображає його характер. Конкретні зміни в житті народу завжди супроводяться їх самооцінкою, що веде до зміни світогляду. Одночасно цінності кожного народу мають свої пріоритети, національні цінності.

2.2. Розвиток творчого потенціалу майбутнього вчителя-необхідна умова підвищення ефективності виховного процесу в школі

Головною метою української освіти, яка визначена у "Національній доктрині розвитку освіти України у XXI столітті" – створити умови для особистісного розвитку та творчої самореалізації кожного громадянина України. Перевагами державної політики в розвитку освіти є: індивідуальна орієнтація освіти, формування національних цінностей, створення рівних

можливостей для здобуття якісної освіти. Основним освітнім орієнтиром є повага до особи, сприяння розвитку та збагаченню її духовного та творчого потенціалу, компонентами якого є природні задатки та набуті знання та вміння.

Однією з найважливіших задач сучасної освіти в ЗЗСО є формування і розвиток творчого потенціалу майбутнього фахівця. Важливими складовими є творчі здібності, які розглядають в двох аспектах: процесуальному і потенційному. Розглядаючи процес становлення розвитку і формування творчого потенціалу особистості фахівця, ми можемо виділити такі фактори, які суттєво впливають на особистість і відіграють значну роль у тих змінах, що відбуваються з нею. Це мотивація діяльності і знаюча активність - тільки та людина гідна займатися педагогічною діяльністю, яка постійно оволодіває новими знаннями і використовує їх у практичній діяльності [43].

Завдяки критичному аналізу, постійній саморефлексії, загальному і професійному аналізу майбутній педагог може розвивати і збагачувати свій досвід та відшліфувати свою майстерність.

Самооцінка, дисциплінованість, цілеспрямованість, уміння ставити перед собою значні цілі, поетапно розв'язувати задачі, досягаючи практичних результатів, саме це допомагає викладачу бачити перспективу власного інтелектуального і професійного поліпшення і спланувати розвиток своїх учнів.

Високі естетичні, морально-етичні, загальнолюдські цінності, толерантність, гнучкість мислення, образність мислення, впевненість у собі допомагає людині, оптимізм, здатність правильно визначати проблему та шукати шляхи щодо її вирішення - допомагають педагогу відчувати, що педагогічна діяльність - досить тернистий шлях і впевнено по ньому може крокувати лише той, хто не опускає руки перед труднощами [49].

Формування всебічно розвинутого фахівця - це усвідомлення, розвиток і вдосконалення особистості.

Поняття творчий педагогічний потенціал вчителя ЗЗСО – це динамічний стан рефлексивного ставлення вчителя до себе і своєї поведінки у професійній діяльності [13].

Творчий потенціал майбутнього вчителя - це потенціал внутрішнього і зовнішнього світу людини, є її основою бути креативною особистістю.

Необхідно зауважити, що творчий потенціал індивідуальності як цілісність особистості та соціальної людини забезпечує потребу учасника у творчому саморозвитку і креативній самореалізації.

Реалізація творчого потенціалу людини, розвиток і прояв її креативної особистості забезпечує творчий характер діяльності, що особливо важливо для професії педагога, яка характеризується творчою діяльністю. Створення творчого середовища в школі виступає педагогічною умовою формування креативного педагогічного потенціалу колективу ЗЗСО. Творче середовище ЗЗСО або простір творчого розвитку розглядаємо як інноваційно-навчальну атмосферу, яка обумовлює креативний стиль мислення й поведінки включених у неї учасників і стимулюючу потребу в прилученні їх до цінностей креативного процесу і творчої педагогічної діяльності. Такий професійноосвітній простір створюється певною педагогічною системою й орієнтований на актуалізацію творчого педагогічного потенціалу особистості, тобто формовідтворення цього типу існування: споживання (репродукція) – виховання – освіта – самоосмислення – саморозвиток – співтворчість.

Креативний характер середовища обмежується розумінням учителями і учнями суті креативності, гуманізму, свободи, сприйняття ними поваги до себе й іншого як рівного собі.

Процес викладання є головним компонентом творчого середовища. Якість викладання багато в чому залежить від особистості викладача. Особистість викладача, його позиція стає «сильним» фактором творення

творчого педагогічного потенціалу майбутнього повноцінного члена суспільства. Особливими науками для педагога є педагогіка і психологія [22].

Базовим процесом освіти стає не звичайна передача учням готових знань, а розвиток функцій інтелекту, здатності мислити, освоювати логічне, діалектичне та творче мислення. Інтелект і теоретичне розуміння реальності розглядаються нами як основа компетентності, професіоналізму.

У творчому середовищі в учасників педагогічного процесу формується готовність до особистісного самовдосконалення, забезпечується реалізація співтворчості в межах гуманістичного прикладу.

Все вище зазначене сприяло проектуванню творчого середовища, яке забезпечує умови й можливості для актуалізації творчого педагогічного потенціалу вчителя ЗЗСО, було спрямовано на розв'язання трьох завдань:

- організація умов і можливостей для поживлення творчого педагогічного потенціалу педагога;
- організація умов і можливостей для розвитку індивідуальної активності вчителя в педагогічній діяльності;
- організація умов і можливостей для підвищення ефективної грамотності вчителя загальноосвітнього навчального закладу [53].

Креативним управлінням оновлення творчого педагогічного потенціалу є напрями механізму, такі як: освітня діяльність, формування іміджу школи, діалогова взаємодія, творча діяльність [4].

«Освітня діяльність припускає актуалізацію рефлексивних здібностей вчителя, позиція “особистості, яка продовжує навчатися”, самопізнання за допомогою спеціальних психологічних знань, «відкриття» себе, проектування себе, освоєння нових форм відносин; позиції суб'єкта свідомості, спілкування й пізнання, формування позитивної самооцінки, мотивації досягнення, самоприйняття; розширення й утворення нових особистісних смислів; актуалізацію педагогічної свідомості (від чого і залежить імідж школи). Здійснення даних завдань вимагає спрямованості до

креативної індивідуальності кожного члена педагогічного колективу, його життєвому досвіду, інтенціям, здібностям» [62].

Практика свідчить, що значна частина викладачів, які прийшли в школу, вірчево не володіють психологічною культурою, культурою розумової праці, їм важко працювати з науковою літературою.

Психологічно вони не готові до вибору способів і засобів їхнього здійснення, їхня свідомість налаштована на репродуктивні способи діяльності. Багато хто психологічно й предметно не готові до усвідомлення нового образу «творчого вчителя». Спостерігається тривожність, невротичні явища.

Даний напрям забезпечує актуалізацію прояву персональності учителя, образу самого себе, оточення, світу, педагогічної професії, життєвих технік і стратегій через спілкування, розуміння й співчутливе відношення.

Процес професійно-педагогічної розбудови вчителя повинен бути орієнтований як на соціально-відносні норми й освітні стандарти, так і на індивідуально-креативні можливості індивідуальності вчителя. Важливим є те, що відчуваючи себе частиною колективу, відбувається якісне перетворення внутрішнього світу індивідуальності вчителя й докорінна зміна його творчого потенціалу. Це має на увазі проходження молодим вчителем певних етапів і форм роботи, на кожному з яких формуються ті або інші сторони творчого педагогічного потенціалу, що підготовлюють суб'єкта до більш високого рівня актуалізації творчого педагогічного нагромадження [64].

Розглянемо позакласний виховний захід (додаток Ф), як урок поглибленої теми «Авторська пісня» проведений у 8 – Б класі ЗЗСО I – III ст.№1 м.Сокиряни

Метою заходу було визначити інтонаційно-образну мову авторської пісні, поглибити знання про поняття «композитор». Розвивати образне

мислення, уяву, творчі здібності учнів. Виховувати інтерес до музики, а також почуття любові до природи і краси навколишнього світу.

Під час проведення заходу використовувалися такі методи та прийоми проведення заходу: словесні методи (бесіда, пояснення розповідь), наочно-зорові, наочно-слухові (прослуховування музики на компютері). Метод художньо-педагогічного спілкування (обмін інформацією). Метод роздумів про музику. Метод пояснення (розкриття змісу). Метод стимулювання (створення емоційної творчої атмосфери).

Перед початком заходу звучала музика на сл. О.Бондаря, муз.

М.Мафтуляка «Краю мій»

О, краю мій, моя ти Буковино,
Чи є у світі ще прекрасніші місця,
Де пісня птахом білим в небо лине,
Рожево квітне тут моя душа

(Л.Тулюлюк-Кушнір)

Використання цієї пісні було досить доцільним, адже наш мистецький захід присвячений авторській пісні.

Вителем було розкрито поняття «авторська пісня», «композитор» та питання «Як стати композитором?». Учні дізналися про це з прикладу життєвого та творчого шляху нашого славного земляка Михайла Мафтуляка.

Вчитель ознайомила учнів з біографією місцевого композитора та його творчим доробком.

Готуючись до цього заходу було проведено кілька уроків-репетицій з вивчення пісень Михайла Васильовича, які учні цього класу продемонстрували на заході. А саме: сл. В.Мартинюка муз. М.Мафтуляка «Прилітай журавко» та муз.М.Мафтуляка на вірші В.Мартинюка «Буковиночка»

Творець кількох сотень вокально-хорових творів, Михайло Мафтуляк, любив і прославляв наш край, був до кінця вірним своїм ідеям та палким патріотом рідної землі.

Завершення заходу – слухання пісні написаної на вірші місцевої поетеси Лариси Тулюлюк-Кушнір "Сокирянщина моя...", яка є і навіки залишиться славнем нашого краю.

2.3. Виховні позакласні заходи по вивченню і відтворенню народної обрядовості, у формуванні естетичного смаку учнів

Одним з основних шляхів естетичного виховання в школі є виховна робота. У багатьох школах створено: школи і класи кобзарського, сопілкарського мистецтва, університети народознавства, етнографічні групи, фольклорні ансамблі, товариства народних умільців, вертепи... Вчителі проводять виховні години, години улюбленої праці, уроки-подорожі, творчості, уроки емоційної культури, бесіди, години спілкування, круглі столи тощо.

Дослідженням проблеми естетичного виховання в школі глибоко займалися багато вчених. Потреба дослідження формування естетичних смаків учнів засобами інноваційних технологій зумовлює актуальність досліджуваної теми.

Розглянемо виховний позакласний захід (додаток X) проведений для учнів 8 – Б класу ЗЗСО I – III ст.№1 м.Сокиряни, на тему «Творчість Буковинського композитора Михайла Мафтуляка».

Мета заходу: навчальна: Зосередити увагу учнів на важливості вивчення регіонального музично-краєзнавчого матеріалу; розвиваюча: розвиток гармонійно - творчої особистості, яка буде добре обізнана з музичною історією та традиціями рідного краю; виховна: формувати національну свідомість, любов до рідного краю, повагу до культури та історії рідного народу, виховувати інтерес до творчості видатних композиторів Буковинського краю.

Методи та прийоми використані для проведення заходу: словесні методи (бесіда, пояснення розповідь), наочно-зорові, наочно-слухові

(прослуховування музики на компютері). Метод художньо-педагогічного спілкування (обмін інформацією) Метод роздумів про музику. Метод пояснення (розкриття змісу). Метод стимулювання (створення емоційної творчої атмосфери).

Вхід учнів до класу під звучання пісні М.Мафтуляка «Сокирянщина моя» на слова Л.Туллюк-Кушнір.

Кожен, хто слухає Сокирянське радіо на хвилі 104,7, щоразу чує мотив однієї з пісень Михайла Васильовича Мафтуляка «Краю мій»

Під час вивчення нового матеріалу учні знайомляться з біографією композитора, його творчістю.

Детальне ознайомлення з книгою «Фольклор Буковино-Бессарабського Подністров'я», до якої входить більше 150 народних пісень, 20 авторських пісень, народна обрядовість, святкові звичаї і дійства а також сценарій бессарабської народної клаки.

На уроці було продемонструвала портрет композитора, його книгу, учні побачили відео-фрагмент фольклорного дійства «Храмове свято», за участі Михайла Мафтуляка, адже композитор не тільки писав, а й був учасником різних фольклорних дійствах.

Також хочеться процитувати рядки із книги «Серцем з Буковиною. Імена славних сучасників»

«Буковина для композитора Михайла Мафтуляка – це пісня, яка допомагає у сумлінній праці й надихає щедро передавати свої життєві здобутки через музику дітям», та додати, що ми діти, вихованці Сокирянської музичної школи ім.М.Мафтуляка будемо пам'ятати його настанови, вивчати творчість нашого земляка і співати його пісні, прославляючи наш рідний Буковинський край. Здавна щедра наддністрянська земля на талановитих людей. І в числі когорти композиторів Буковини 20-21 ст. ім'я Заслуженого працівника культури України, композитора Михайла Мафтуляка» [20,].

Відкриття постаті композитора дає важливе завдання вашому поколінню – здійснювати пошуки та популяризувати творчість інших видатних митців Буковинського краю, які створюючи музику не забули згадати про країну й середовище, де народилися. Занурившись у творчість Михайла Васильовича, ви віднайдете чимало впливів на стиль композитора саме народної фольклорної спадщини. А також художників, поетів, письменників, людей різних професій, що надихали на створення пісень, які дають можливість розкривати нові сторони кожної творчої особистості й творчості загалом.

Підводячи підсумок заходу хочеться сказати словами композитора:

«Моє життя засіяне піснями,
Співають їх дорослі і малі,
Мої пісні журливі і веселі-
Дарунок людям на землі»
«Співайте на здоров'я»

М.Мафтуляк

Ще один виховний захід проведений мною був для студентів II курсу Педагогічного фахового коледжу Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича у формі дискусії на тему «ФОЛЬКЛОР БУКОВИНО-БЕССАРАБСЬКОГО ПОДНІСТРОВ'Я» (додаток Ц).

Спілкуючись зі студентами про Буковину як одну з найменших на Україні область, яка займає п'яте місце по щільності населення – 116 чоловік на кв.км. В краю, де проживає понад 900 тисяч чоловік: 70 національностей (українці, євреї, румуни, молдовани, поляки, вірмени, німці, болгары та інші), взаємовплив яких проявився в культурі, фольклорі, архітектурі, народних промислах та підприємницькому потенціалі. Ми дійшли висновку, що входження регіону до складу багатьох держав позначилося на використанні природного потенціалу, місцевих трудових ресурсах, активній підприємницькій діяльності, успішній співпраці та спілкуванні з населенням європейських країн, формуванні регіону як мультикультурного, з толерантним і гостинним населенням. Різні національності, віросповідання,

політичні погляди ніколи не заважали буковинцям жити у злагоді і порозумінні.

Питання, які були на заході, змусили студентів на деякий час замислитися.

- Які ви знаєте регіони нашої області?

- Назвіть регіон, де ви народилися?

Але гортаючи сторінки книги «Фольклор Буковино-Бессарабського Подністров'я» мені вдалося пояснити студентам цікаві історичні факти про Бессарабію як історичний регіон в якому ми живемо. Її унікальні рельєфи, природні багатства, старовинні історичні містами і села. А особливо бессарабський фольклор наскрізь пронизаний мотивами взаємозв'язків і взаємовпливів українського і молдавського фольклорних явищ, тем, ідей, які мотивують вікові стосунки, що споконвік існували між цими двома народами і несли у собі духовний позитив національного співжиття.

Особливе місце в нашій дискусії зайняла народна пісня, яка дозволяє нам душею і помислами проникнути у світ пізнання істини. Детальніше розібратися з жанрами пісенного фольклору нам допомогла гра з конвертами, суть гри полягала в наступному. Студенти розділилися на дві команди, кожна з яких отримала конверт із завданням, у конверті було по три твори з книги композитора. За допомогою назви пісні, словесного змісту та мелодії студенти мали визначити жанрами пісенного фольклору.

Після ознайомлення з книгою та біографічними та творчими даними Василя Гандзія та Михайла Мафтуляка відбувся перегляд фрагменту відео з телепередачі Оксани Пекун «Фольк мюзік - діти».

Цікавинкою книги є Бессарабська народна клака або за українською театральною традицією – оперетта з її оригінальною «виборкою» (**Фрагмент**) Першим починає староста:

Староста

Поважний пане господарю!

Шановні парубки й дівчата!

Наша клака – розпочата.

В цій господі ми зібрались,

Аби файно розпліталось

Ваше гарне рукоділля.

Щоб до осені весілля

Та ще комусь із вас розкуто,

Наспівалось добре тута.

Та ще гарнії співанки

Не стихали б тут до ранку.

Бо ви файні всі, робочі,

І до праці вже охочі.

Клакові дружно схвалюють старостові казання, і посилають на адресу господарів клаки величальне:

Помагай, Бог, вам, хазяї!

Та нехай ще розквітає

Буйноквітом ваша хата,

Нині клакою зачата!

Господар клаки –

Ой ви наші дорогенькі!

Такі милі, такі дужі...

Такі файні, молоденькі,

Мов розквітлі перші ружі!

Щиру кажемо вам дякую,

Що прийшли до нас на клаку.

Дружні оплески, приємні відгуки, усехвальна господарям клаки. Відтак просить слова господиня клаки. Вона мовить:

Ми вас, любі попросили

Бо у гурті більше сили

Аби спряли нам ниточки

На вишивані сорочки.

На доріжки рушникові,

На катрінці гарусові,

На камзолки, палатарі,

Щоб до осені у парі

Всі дівчата під вінець

Вбрались гарно в барвінець!

Схвальні відгуки, оплески, дружній, веселий гомін.

Староста. Він представляє одну із сміливих дівчат, а та в прозі елегантної паньенки мовить:

Добрий вечір господарю!

Радість в хату господине!

Хай повсюду слава лине

Про гостинну вашу хату,

На гаразди всі багату.

Та щоб так-то в кожному годі,

У вашій прибраній господі,

Все крилось, прялось, шилось,

Та все добреє робилось!

Господарі клаки підходять до сміливички, обіймають її, цілують і в знак глибокої шаноби до неї, приколюють дівчинів коси пишну червону квітку.

Услід за цим хтось із клакових парубків виходить посеред клакової кімнати, звертається до старости: «Пане старосте! Дозвольте сказати слово від нашої парубоцької братії»

Староста: «Дозволю»

Парубок-ініціативник мовить:

Ось почувте клакові!

*Газди мають в тім надію,
Щоби спішно все робилось,
Гарно прялось, веселилось,
Бо у нас вже так ведеться;
Коли ниточка прядеться.
Або шиться сорочка,
Для доньки чи для синочка.*

Наступним етапом виховного заходу була гра з словами-діалектами, адже слухаючи фрагмент з народної клаки значення деяких слів були не зрозумілими для студентів

Вуйна – тітка;
Готари – межі, границі;
Кланя – копна сіна;
Вівать – урочистий танець;
Калфа – організатор сільських танців;
Мамалига – їжа;
Закручка – заморочити голову;
Витрибеньки – пусто-порожнє балакання;
Купчаки – чорнобривці;
Вияшки – пристрій на який намотують нитки;
Гиртопи – горбисте неугіддя;
Млаччя – різнобуряння;
Баюр, торокач – елемент бессарабського наряду, вбрання;
Вутлості – недоречні дії;
Файний – гарний

За життя Михайло Мафтуляк не тільки створював пісні, а й приймав участь у фольклорних дійствах. Разом з дружиною Ольгою Василівною, вони готували й сценарії цих народних дійств в яких були використані народні пісні і обробки народних пісень, що згодом увійшли до збірки

«Фольклор Буковино-бессарабського Подністров'я». Студенти мали можливість переглянути фрагмент відео фольклорного дійства «Храмове свято» 2013 рік.

Завершення заходу – студенти отримали нотний матеріал пісні на слова В.Гандзія та муз.Мафтуляка «Бессарабія рідненька» (додаток Ч), прослухали її та спільно виконали.

З метою перевірки отриманих теоретичних знань підлітками шляхом експериментального дослідження ефективності вивчення культурної спадщини рідного краю, мною була розроблена анкета «Музична культура рідного краю». Дане анкетування я проводила в онлайн форматі ознайомивши учнів 8-Б класу ЗЗСО №1 м.Сокиряни та студентів II курсу Педагогічного фахового коледжу Чернівецького національного університету ім. Ю. Федьковича з біографією та творчістю Буковинського композитора Михайла Мафтуляка.

Анкета «Музична культура рідного краю»

1. Чи цікава вам історія розвитку культури рідного краю?
 - Так
 - Інколи
 - Ні

2. Глибинна мудрість, історичні події, традиції, кохання, родинно-побутові відносини, календарно-обрядові цикли, про все це можна дізнатися з?
 - Казок та прислів'я
 - Народної пісні
 - Легенд та загадок

3. Чи вважаєте ви вивчення місцевого фольклору важливим для свого розвитку та світосприйняття?
 - Так
 - Ні

4. Чи співають народні пісні у вашому родинному колі?
 - Співають
 - Рідко співають
 - Взагалі не співають
5. Чи виникало у вас бажання створити родинне дерево?
 - Так, вже робив/робила
 - Хочу спробувати
 - Ні
6. Чи вважаєте ви за доцільне дізнатися про митців рідного краю?
 - Так
 - Ні
 - Незнаю
7. Чи знайомі ви з біографією та творчістю композитора Михайла Мафтуляка?
 - Так
 - Ніколи не чув про такого
 - Чув, але детально не вивчав
8. Хто, на вашу думку, є автором музики до пісні, яка звучить як позивні на радіо СОК FM 104.7?
 - Михайло Мафтуляк
 - Михайло Рожко
 - Іван Беніцький
9. Чи відомо вам скільки пісень у доробку композитора Михайла Мафтуляка?
 - 100
 - До 200
 - Понад 200
10. Яка з перелічених пісень композитора М.Мафтуляка є піснею-славленням нашого краю?

- «Сокирянщина моя» сл.Л.Туллюк-Кушнір
- «Краю мій» сл. О.Бондаря
- «Буковиночка» сл. В.Мартинюка

Результати анкетування підлітків за кожним із запитань наведені в діаграмах:

1. Чи цікава вам історія розвитку культури рідного краю?

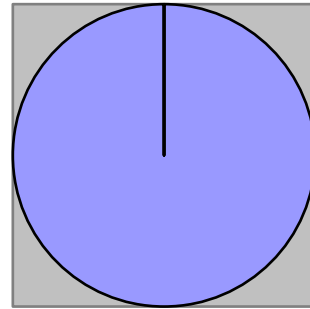
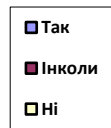
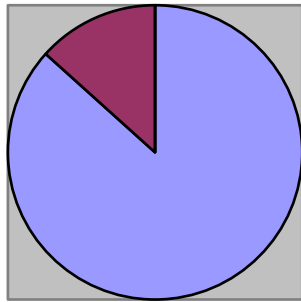

Рис.2.3.1 Розподіл відповідей учнів за першим питанням

Рис.2.3.2 Розподіл відповідей студентів за першим питанням

За результатами порівняння аналізу анкетування 86% (26) учнів цікавляться історією розвитку культури рідного краю, 14% (4) учнів - інколи цікавляться, а 0% (0) взагалі не цікавляться, натомість студенти на 100% (6) зацікавлені.

2. Глибинна мудрість, історичні події, традиції, родинно-побутові відносини, календарно-обрядові цикли, кохання, про все це можна дізнатися з?

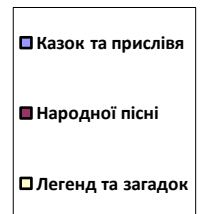
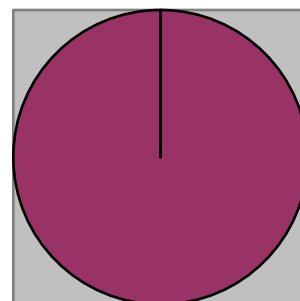
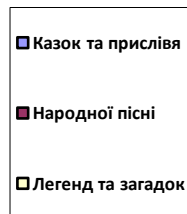
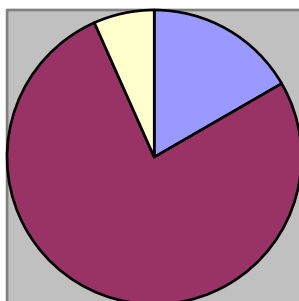

Рис.2.3.3 Розподіл відповідей учнів за другим питанням

Рис.2.3.4 Розподіл відповідей студентів за другим питанням

За результатами анкетування 76,6% (23) учнів дали правильну відповідь, а 23,4% (7) учнів помилилися, натомість студенти на 100% (6) були впевнені у своїй відповіді.

3. Чи вважаєте ви вивчення місцевого фольклору важливим для свого розвитку та світосприйняття?

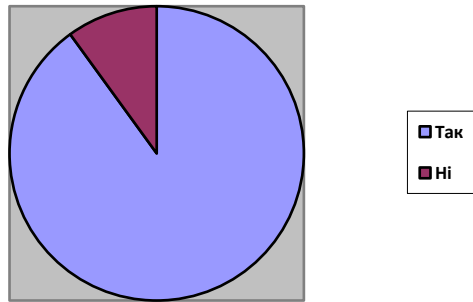

Рис.2.3.5 Розподіл відповідей учнів студентів

за третім питанням

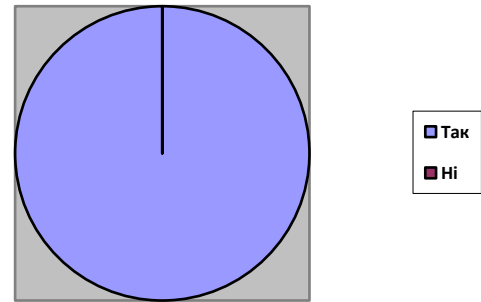

Рис.2.3.6 Розподіл відповідей студентів

за третім питанням

За результатами анкетування 90% (27) учнів зацікавилися та хочуть знати місцевий фольклор, але все ж 10% (3) учнів це не цікавить, скоріше за все тут відіграє роль ще несформованої особистості. Що стосується студентів, то результат їх відповіді був очікуваним для мене, 100% (6).

4. Чи співають народні пісні у вашому родинному колі?

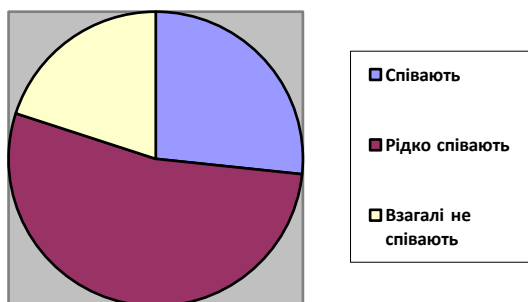

Рис.2.3.7 Розподіл відповідей учнів за четвертим питанням

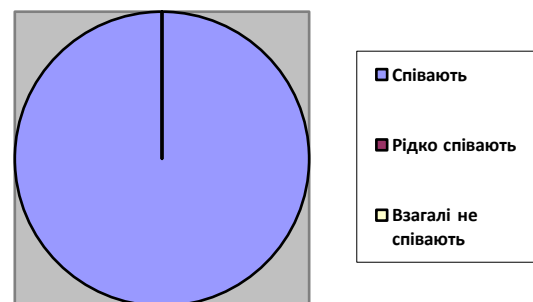

Рис.2.3.8 Розподіл відповідей студентів за четвертим питанням

За результатами анкетування тільки 26,6% (8) учнів у родинних яких звучить народна пісня, ними є переважно учні, які навчаються в музичній

школі, 53,4% (16) учнів відповіли, що досить рідко співають народних пісень, а 20% (6) взагалі не співають народні пісні. Натомість студенти знову ж таки дали 100% (6) відповідь, це свідчить про те, що їх родини поважають та цінують народне багатство.

5. Чи виникало у вас бажання створити родинне дерево?

Рис.2.3.9 Розподіл відповідей учнів за п'ятим питанням

Рис.2.3.10 Розподіл відповідей студентів за п'ятим питанням

Результати анкетування показали, що деякі учні 20% (6) та студенти 16,6% (1) вже створювали таке дерево, а решта учасників опитування зацікавилися цим, майже 80% опитаних хочуть спробувати створити родинне дерево. Зовсім байдужих до свого коріння не виявлено і це вже неабияк добре.

6. Чи вважаєте ви за доцільне дізнатися про митців рідного краю?

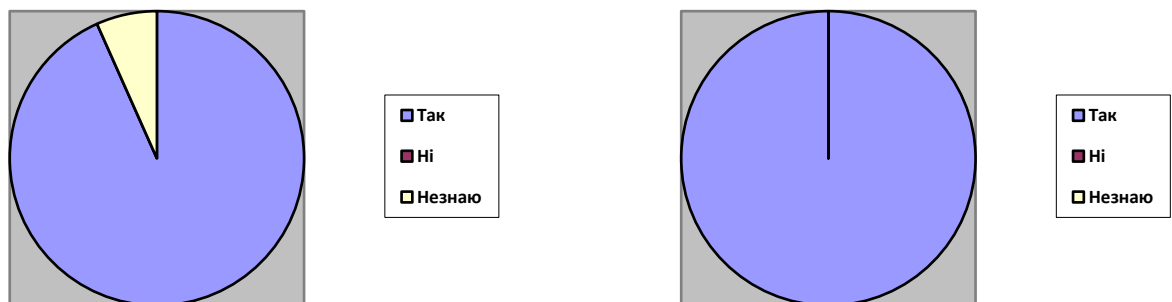

Рис.2.3.11 Розподіл відповідей учнів за шостим питанням

Рис.2.3.12 Розподіл відповідей студентів за шостим питанням

За результатами анкети 93,3% (28) учнів хочуть дізнатися про митців рідного краю, 6,7% (2) учнів – ще не впевнені у своїй зацікавленості, натомість студенти на 100% (6) вважають доцільним дізнатися про митців рідного краю.

7. Чи знайомі ви з біографією та творчістю композитора Михайла Мафтуляка?

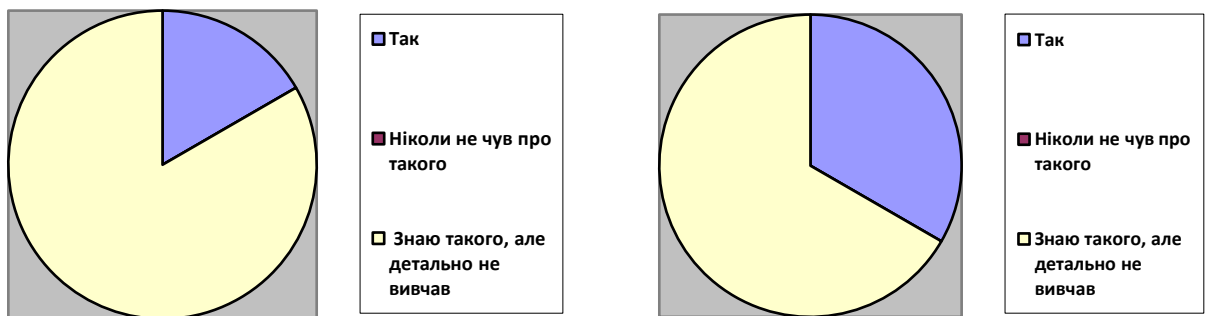

Рис.2.3.13 Розподіл відповідей учнів за сьомим питанням

Рис.2.3.14 Розподіл відповідей студентів за сьомим питанням

За результатами анкети 83,3% (25) учнів та 66,6% (4) студентів знають такого композитора але не вивчали його біографію і творчість, 16,7% (5) учнів та 33,3% (2) студентів знають біографію і творчість М.Мафтуляка.

8. Хто, на вашу думку, є автором музики до пісні, яка звучить як позивні на радіо СОК FM 104.7?

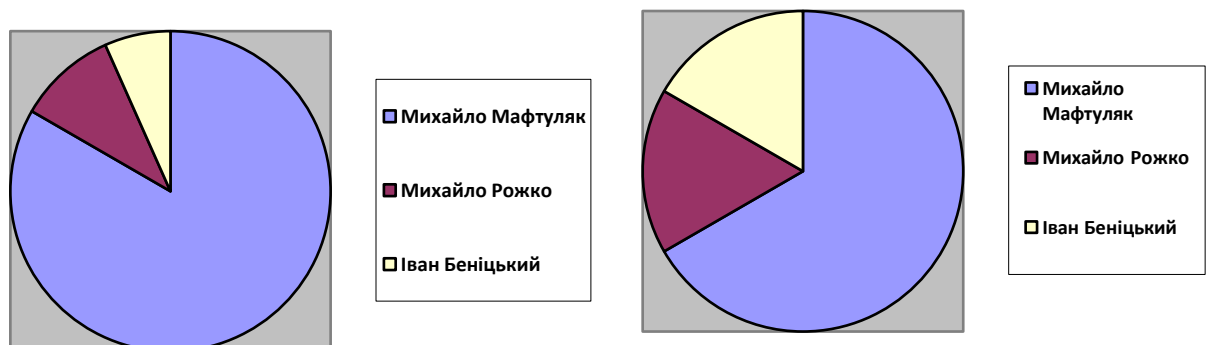

Рис.2.3.15 Розподіл відповідей учнів за восьмим питанням

Рис.2.3.16 Розподіл відповідей студентів за восьмим питанням

За результатами анкети 83,3% (25) учнів та 66,6% (4) студентів дали вірну відповідь, 16,7% (5) учнів помилилися. 33,4% (2) студентів також дали невірну відповідь, так як всі вони з різних районів області.

9. Чи відомо вам скільки пісень у доробку композитора Михайла Мафтуляка?

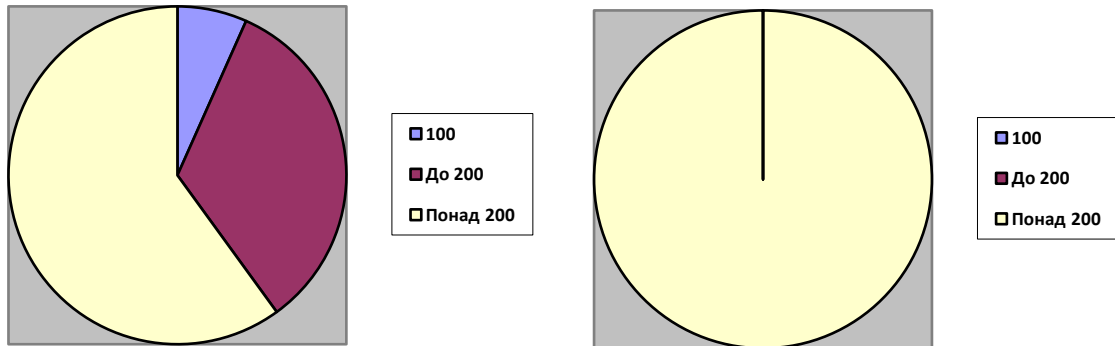

Рис.2.3.17 Розподіл відповідей учнів за дев'ятим питанням

Рис.2.3.18 Розподіл відповідей студентів за дев'ятим питанням

За результатами анкети 60% (18) учнів та 100% (6) студентів дали вірну відповідь, 40% (12) учнів помилилися.

10. Яка з перелічених пісень композитора М.Мафтуляка є пісню-славенем нашого краю?

Рис.2.3.19 Розподіл відповідей учнів за десятим питанням

Рис.2.3.20 Розподіл відповідей студентів за десятим питанням

За результатами анкетування всі учні та студенти 100% (36) дали вірну відповідь.

З результатів відповідей можна зробити висновок про те, що анкетування дозволяє з'ясувати чи були виховні заходи успішними. Саме анкетування демонструє сильні і слабкі сторони проведених заходів, дає основу для того, щоб провести роботу над помилками. Як позитивний, так і негативний зворотній зв'язок – завжди цінний. Це можливість зробити наступний захід ще більш успішним.

Висновки до другого розділу

Отже, організація систематичного творчого пошуку з вивчення музичного регіонального матеріалу – це саме та робота, яка спрямована на оновлення змісту навчально-виховного процесу.

Тому, важливим у оновленні змісту виховання учнівської молоді є формування в них ціннісного ставлення до історико-стильових, культурних і духовних надбань рідного краю.

Адже зміст виховання ґрунтується на системі національних цінностей у відповідній сукупності соціально значущих якостей особистості (ставлення до суспільства і держави, людей, сім'ї, родини, самої себе, праці, природи і мистецтва).

Професія педагога-музиканта покликана запалювати зірки таланту і патріотизму у кожній дитині, пробуджувати прагнення до творчості, прояву і реалізації особистісних якостей. Адже саме вчитель відкриває дітям шляхи до спілкування з музикою, вчить їх розуміти музичну мову, а через неї і увесь світ. Вчитель виховує повагу до національного мистецтва, поступово формуючи у дитячій свідомості почуття гордості та бажання до вивчення, збереження і примноження культури рідного краю. Адже вивчаючи історію свого народу учні глибше пізнають самих себе і відповідно усвідомлюють нерозривну єдність із попереднім поколінням.

Проведені мною виховні заходи мали поглиблені теми «Авторська пісня», «Творчість буковинського композитора Михайла Мафтуляка» та

«ФОЛЬКЛОР БУКОВИНО-БЕССАРАБСЬКОГО ПОДНІСТРОВ'Я». Розвивали образне мислення, уяву, творчі здібності учнів та студентів. Виховувати інтерес до музики, а також почуття любові до природи і краси навколишнього світу. Матеріал був підібраний відповідно. При плануванні сценарію були враховані вікові особливості дітей та їх інтереси. Виховні заходи пройшли досить чітко та організовано. Атмосфера була абсолютно гармонійна. Теми розкриті повністю.

Формування висококваліфікованого творчого вчителя школи, вироблення в нього вмінь і бажання самостійно працювати над собою, віддавати свій розум і серце підростаючому поколінню є одним із найважливіших завдань сучасної педагогічної освіти.

ВИСНОВКИ

Підводячи підсумок роботи можна зазначити, що в історії людства існують проблеми, які є вічними. Одна з найважливіших – одухотворення життя людини, заохочення її до творчого мислення, соціальної відповідальності.

Сучасна цивілізація, на жаль, надто невідворотно відтісняє традиційну народну культуру, а іноді і безжалісно знищує її.

Тому, без збереження історичної і культурної пам'яті народу не може бути сучасної культури, виховання по-спражньому інтелігентної особистості.

Своєрідним критерієм цивілізованості та гуманності суспільства є увага до своєї культури. Важливу роль у формуванні цивілізованого та культурного суспільства відіграє народне музичне мистецтво, завдяки якому проходить постійне дослідження історичного розвитку. Місцевий музичний матеріал допомагає учням краще розбиратися в особливостях національного характеру, сприяє вихованню поваги до національної культури, мови, звичаїв, традицій.

Національне виховання – цілеспрямована система формування і розвитку почуттів національної свідомості, гідності. В Україні, як і в інших країнах світу, історично склалася своя система виховання, яка максимально враховує національні риси і самобутність українського народу. Науково обгрунтоване, правильно організоване національне виховання відображає, педагогіко-народознавчий та історичний поступ народу. Народні звичаї, традиції, обряди, обрядовість як основа педагогіки є могутніми засобами виховання в учнів основ моралі, совісті, гідності, честі, правдивості, справедливості, скромності, працелюбства.

Формування громадянських якостей відбувається тоді, коли дитина відчуває себе часткою народу, і в ній відображається багатовікова історія та досвід цього народу.

Вважаю, що важливе виховне значення відіграє пісня. Зміст пісенних творів несе в собі увагу до іншої людини, виступає засобом виховання, вчить вшановувати сімю, родину, батьків, оспівує кращі родинні здобутки, спрямовує людину до осмислення громадських позицій, ідеалу. Також велику роль відіграє й пісня релігійного характеру. Пісня стає гуманно-етичною цінністю в суспільстві. Під час народження та вивчення цих цінностей вдосконалюється сама людина.

Використовуючи різні джерела я намагалась проаналізувати та розкрити питання ролі впливу музичного регіонального матеріалу у розвитку всебічної гармонійної особистості учнів на уроках музичного мистецтва, яке в свою чергу має важливе значення для формування у молодого покоління національно-патріотичних та морально-естетичних поглядів.

У своїй роботі особливу увагу приділяла можливостям використання регіонального музичного фольклору як методу музичного виховання школярів. Тому що, під час проходження практики у закладі загальної середньої освіти спілкуючись з учнями на тему родинного виховання, в ході уроку, вияснилося, що більшість учнів класу мало знайомі або зовсім не знайомі з українськими народними піснями. Мають поверхневе уявлення про значення в житті людини народної пісні. Дехто з учнів навіть розповів, що в їхньому родинному колі взагалі не співають ні народних, ні авторських пісень.

Під час проведення уроків дотримувалася мети, спрямовувала введення в програму музичного регіонального матеріалу для суттєвого оновлення виховного процесу учнів. Перевірила рівень отриманих знань у здобувачів освіти, після проведення ряду позакласних виховних тематичних заходів отримала результати, які зафіксовані у II розділі (п.2.3). Анкетування проводилося серед учнів ЗЗСО та студентів, це дало змогу з'ясувати чи були виховні заходи успішними, цікавими, змістовними. Результати анкетування

зафіксовані в діаграмах показали, що здобуті знання під час уроків і заходів дали можливість здобувачам освіти відповісти на питання анкети. Позитивний результат цього експерименту свідчить про те, що учні завдяки отриманим знанням, стали більш впевнені у собі, дехто навіть зацікавився настільки, що допомагав у підготовці до наступного заходу.

Тому вважаю, що увага, яка приділена книзі В. Гандзія та М.Мафтуляка «Фольклор Буковино-бессарабського Подністров'я» у II розділі допоможе позитивно вплинути на свідомість та формування патріотизму у підростаючого покоління, а також зможе в цілому посприяти розвитку музичного виховання у національній освітній системі.

Також впевнена, що увага приділена творчій спадщині Буковинського композитора Михайла Мафтуляка, яка описана у I розділі (п 1.3) є важливим елементом при вивченні регіонального матеріалу на уроках музичного мистецтва та виховних заходах.

Вважаю, що при формуванні належного і гідного майбутнього покоління нашого народу, ми маємо виховувати в учнів любов до рідного краю. Вивчення регіонального музичного матеріалу є ефективним способом збагачення духовного світу учня. Адже саме на уроках музичного мистецтва та при проведенні тематичних виховних заходів, учні навчаються любові до рідного краю, поваги до історичних святинь України, в них формується почуття гордості за творців-земляків.

Що сіють Мафтулякові пісні у наших серцях? Любов до рідного краю, відчуття краси природи, гордість за наших гарних людей, віру і надію на те, що Україна розквітатиме. І мудрий Дністер, і величавий Дніпро, і сині гори, і квітучі каштани – усе це наше, і воно найкраще.

Ми живемо у складний для нашої країни час, позначений трагічними зламами. Наша рідна Україна стікає кровю внаслідок вторгнення російського окупанта на нашу землю. Такий важкий час, коли нівелюється приналежність людини до певної нації, виховання толерантності, патріотизму, культури,

мови, цінностей і переконань набуває особливо важливого значення, щоб кожен з гордістю міг сказати: «А ви думали, що Україна так просто. Україна – це супер. Україна – це ексклюзив. По ній пройшли всі катки історії. На ній відпрацьовані всі види випробувань. Вона загартована найвищим гартом. В умовах сучасного світу їй нема ціни» - Ліна Костенко.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бех І. Д. Виховання особистості: сходження до духовності/ І. Д. Бех. - Київ: Либідь, 2006
2. Бондарчук П.М. Майборода Платон Іларіонович. Енциклопедія історії України: Т. 6: Ла-Мі. Редкол.: В. А. Смолій (голова) та ін. НАН України. Інститут історії України. Київ: В-во «Наукова думка». – 2009. URL: http://www.history.org.ua/?termin=Mayboroda_P_I
3. Бузова О.Д. Поліхудожнє виховання як засіб удосконалення музичної підготовки майбутніх вчителів музики: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.02/ Бузова О.Д. – Київ, 2004. – 19с.
4. Букреєва Д. Види діяльності на уроці музичного мистецтва: [в початкових класах загальноосвітньої школи] Музичний керівник. 2013. № 2. С. 7-13.
5. Видатні особистості Ожеве URL: <https://bukportret.info/sokiryanskiy-rayon/ozheve/vidatni-osobistosti-ozheve/>
(дата звернення 11.11.2023)
6. *Виховання української еліти в системі національної освіти України: матеріали науково-практичної конференції (19-20 червня 1997) / Під ред. В. Вовка, І. Б. Ковальчука. – Львів: За вільну Україну, 2017. – 146 с.*
7. Вишневецький О. Сучасне українське виховання. – Львів, 2012. – 255с.
8. Войтко Л. Музичне виховання через призму народної педагогіки. URL: <https://vseosvita.ua/library/embed/01005z7h-5cca.docx.html> (дата звернення 07.11.2023)
9. Гандзій В., Мафтуляк М. Фольклор Буковино-бессарабського Подністров'я. – Чернівці, 2016. – 265с.
10. Гафінчук В. *Пісенні подарунки Михайла Мафтуляка об'єднують й не знають кордонів...*/Валентина Гафінчук//газета «Дністрові зорі» 07.06.2019р.

11. Гафінчук В. *Мішка – баяніст* / Валентина Гафінчук // Дністрові зорі. – 2009. – 4 вересня (№36). – С.2
12. Гафінчук В. *«Свої пісні дарую людям»*/Валентина Гафінчук//газета «Дністрові зорі» 16.06.2017р.
13. Гончаренко М. М. Формування творчої активності на уроках музичного мистецтва. Мистецтво в школі. 2013. № 2. С. 6-8
14. Гусар Ю. Дністровий зорепад: Штрихи до енциклопедичного словника – довідника «Літературна мистецька Сокирянщина». – Чернівці: Місто, 2010. – 124 с.
15. Гусар Ю.С. Роями линуць мелодій звуки (серія «Золоті імена Буковини») – Штрихи до портрета Михайла Мафтуляка, заслуженого працівника культури України/ Юхим Гусар. – Чернівці: видавничий центр «Захист»,2009. – 44с.
16. Дем'янюк Н.Ю. Педагогічні ідеї В.М.Верховинця у сучасній початковій школі / Дем'янюк Н.Ю.// Початкова школа. – 2000. - № 2
17. Дем'янюк Т.Д., Бех І.Д., Байрамова М.Г., Мельничук Л.С. Духовно-моральне виховання особистості: інноваційний підхід: навч.-метод. посіб. Київ: Волинські обереги, 2007. 316 с.
18. Дерда І.М., Бочарова Н.О. Композиторська спадщина Михайла Мафтуляка. Тези доповідей студентської наукової конференції Чернівецького національного університету (25–27 квітня 2023 року). Факультет педагогіки, психології та соціальної роботи. – Чернівці : Чернівец. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2023. С. 106.
19. Дерда І.М., Бочарова Н.О. Сутність професійної компетентності і творчого потенціалу майбутнього вчителя музичного мистецтва. Матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції «Удосконалення професійної майстерності педагога-музиканта в умовах полікультурного простору». Присвячена 90-й річниці від дня народження засновника кафедри музики факультету педагогіки, психології та соціальної роботи

Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича, народного артиста України, лауреата Національної премії України імені Т.Г. Шевченка та літературно-мистецької премії імені Сидора Воробкевича, члена кореспондента Академії Мистецтв України, професора Андрія Кушніренка (22-23 листопада 2023 року) Чернівці : Чернівец. нац. ун-т ім. Ю. Федьковича, 2023.

20. Матвійчук О., Струк Н. Довідково-біографічне видання «Серцем з Буковиною» серії «Імена славних сучасників» III видання – Київ – 2011. – 360с.

21. Дроб'язко П. І. Українська національна школа: витоки і сучасність. – К. : Видавничий центр «Академія», 2017. – 184 с.

22. Зайченко І. В. Педагогіка : навч. посіб. Київ : Освіта України, 2009. 620 с.

23. Зайченко І. В. Питання української національної школи в педагогічному журналі «Світло» // Педагогіка і психологія. – 2014. – № 3. – 160с.

24. Збірка народних пісень у хоровому розкладі, пристосованих для учнів молодшого та підстаршого віку у школах народних / Упоряд. М.Лисенко. – Перевид, 1908. – Київ,1994. – 96 с.

25. ЗУ Про освіту №2145-VIII від 05.09.2017 зі змінами 2023

26. Колеги, друзі «Ювілей без ювіляра»//газета «Дністрові зорі» 30.08.2019р.

27. Колектив працівників Сокирянської музичної школи «*Михайло Мафтуляк – людина легенда...*»// газета «Дністрові зорі» 01.02.2019р.

28. Колесса Ф. Мелодії українських народних дум. – К., 1969. – 591 с.

29. Кремінь В. Людиноцентризм в освіті: сучасний напрям розвитку духовності нації: освіта в контексті «кризи духовності». Ідеал людини в розвитку мудрості та знання. Ціннісні смисли освітнього процесу /В. Кремінь // педагогіка і психологія.- 2006.- №2

30. Кушніренко А. Гармонія диво-соло-лірикоспівів [про Михайла Мафтуляка]/Андрій Кушніренко // Правдивий поступ. – 2004. – грудень (№9). – С.4

31. Лещенко М.П. Щастя дитини – єдине дійсне щастя на землі: *до проблеми педагогічної майстерності*: Навч.-метод. посіб:[у 2ч.]/ Марія Лещенко – Київ: АСМІ.Ч.1. – 2023. – 304с.

32. Мафтуляк М.В. Коли співають діти. Вокально-хорові пісні для учнів. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2010. – 88 с.

33. Мафтуляк М. Лунає музика землі...: Вокально-хорові твори. Україна м.Снятин: Музично-видавничий дім «В.ЛАЗАРЕНКО», 2008.-100с.

34. Мафтуляк М.В. Любіть Україну: пісні для мішаного хору, / М.В.Мафтуляк. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2012. – 88 с.

35. Мафтуляк М.В. Пісні і тривоги. Навчально-методичний посібник. / М.В.Мафтуляк. – Чернівці: «Місто», 2015. – 120с.

36. Мафтуляк М.В.Пори року: Вокально-хорові твори для дітей шкільного віку. /М.В.Мафтуляк. – Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2013. – 40с.

37. Мафтуляк М. Допоки музика звучить. – Київ: «Арфа», 1996

38. Мафтуляк М. Першоцвіти: вокально-хорові твори. – Чернівці: «Місто», 2004. – 105с.

39. Мафтуляк М. Шануймося та будьмо (вокально-хорові твори). Снятин: Приватне підприємство Музично-видавничий дім «В.ЛАЗАРЕНКО», 2011.-98с.

40. Михайло Мафтуляк. Збірки композитора. URL: <https://maftulyak.at.ua/> (дата звернення 11.11.2023)

41. Музичне виховання через призму народної педагогіки. URL: <https://vseosvita.ua/library/muzicne-vihovanna-cerez-prizmu-narodnoi-pedagogiki-165642.html> (дата звернення 08.11.2023)

42. На гостини до Івана URL:<https://intour.com.ua/statti/ukraina/nagostini-do-ivana> (дата звернення 11.11.2023)
43. Національна доктрина розвитку освіти України у XXI столітті. – Київ: «Шкільний світ», 2001, - 24 с.
44. Нечипоренко Т.П. Українська музична література. Бердичів, 2005. – 225с.
45. Попович М. В. Національна культура і культура нації. – Київ, 2017. – 270с.
46. Потапенко О., Кузьменко В. Шкільний словник з українознавства. – Київ, 1995. – 291 с.
47. Потебня О. О. Естетика : поетика слова. Київ : Мистецтво, 1985. С. 174.
48. Програма «Фольк мюзік - діти» у Сокирянській музичній школі URL:https://m.facebook.com/story.php?story_fbid=pfbid0TmEkjwJzf39HtPkwzMVqk4z2JM22RSbMhREN1fg6aUkHeuCa1vqJT9MG8HfSW6Vdl&id=100002934094869 (дата звернення 11.11.2023)
49. Розвиток творчого потенціалу вчителя загальноосвітнього навчального закладу URL:[https://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/stud_almanah/3 .pdf](https://umo.edu.ua/images/content/nashi_vydanya/stud_almanah/3.pdf) (дата звернення 04.11.2023)
50. *«Роки не загоять біль втрати»*//газета «Дністрові зорі». – 26 лютого 2021р. (Вип № 9). – С.7
51. Ростовський О. Методика викладання музики в початковій школі.:Навч.-метод.посібник. – 2-е вид., доп. – Тернопіль: Навчальна книга. – Богдан, 2001. – 216с.
52. Ростовський О. Я. Методика викладання музики в основній школі: Навч. -метод. посіб. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2016. – 271 с.
53. Ростовський О. Я. Методика викладання музики в початковій школі.Тернопіль: Навчальна книга — Богдан, 2000. – 216с.

54. Своєрідність художньої культури. Структура художньої культури
URL: <https://vseosvita.ua/library/svoeridnist-hudoznoi-kulturi-struktura-hudoznoi-kulturi-265508.html> (дата звернення 10.11.2023)

55. Свої пісні дарую людям URL: <http://bukcentre.cv.ua/novini-z-rajoniv/sokiryanshchina/1276-svoji-pisni-daruyu-lyudyam.html> (дата звернення 11.11.2023)

56. Свої пісні він дарував людям URL:
<http://bukcentre.cv.ua/index.php/novini-z-rajoniv/sokiryanshchina/2958-svoji-pisni-vin-daruvav-lyudyam.html> (дата звернення 08.11.2023)

57. Свої пісні дарую людям URL: <https://nordbess-news.cv.ua/svoji-pisni-daruyu-lyudyam-2> (дата звернення 08.11.2023)

58. Сковорода Г. Пізнай в собі людину. – Львів: Світ, 1995

59. Сумцов М. Українські співці й байкарі. – Харків, 1910. – 19 с.

60. Сухомлинський В.О. Серце відаю дітям. Вибор. твори в 5 т.К.ф

61. Ступак Ю. П. Виховне значення українського фольклору. – Київ, 2010. – 380с.

62. Творчий метод і естетичні категорії: Зб. наук. Праць /Дніпропетровський ун-т ім. 300-річчя воз'єднання України з Росією / ред. кол.: К. П, Фролова (відп. ред. та ін), Дніпропетровськ, 1996. – 95 с.

63. Фесенко О., Сівак Є. Зелений, Буковино. – Чернівці: «Букрек», 1998. 68с.

64. Формування загальнокультурної компетенції майбутніх фахівців: збірник наукових праць / за ред. О.С. Березюк, О.М. Власенко. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2013. 122 с

65. Формування змісту профільного навчання: теоретико-методологічний аспект : кол. монограф. / [авт. кол.: Г. О. Васьківська, В. І. Кизенко, С. В. Косянчук, О. В. Барановська та ін.]. Київ : Педагогічна думка, 2018. 260 с. URL: <http://lib.iitta.gov.ua/713853/> (дата звернення 11.11.2023)

66. Формування естетичної свідомості в учнів через іноваційні технології в позаурочній діяльності URL: <https://vseosvita.ua/library/formuvanna-esteticnoi-svidomosti-v-ucniv-cerez-innovacijni-tehnologii-v-pozaurocnij-dialnosti-104849.html> (дата звернення 11.11.2023)

Додаток А

«Аматорські колективи Сокирянського будинку культури»

Аматорський Народний камерний хор «Гроно»

Аматорський Народний жіночий вокальний ансамбль «Мелодія»

Додаток Б

Родинні фото з архіву композитора Михайла Мафтуляка

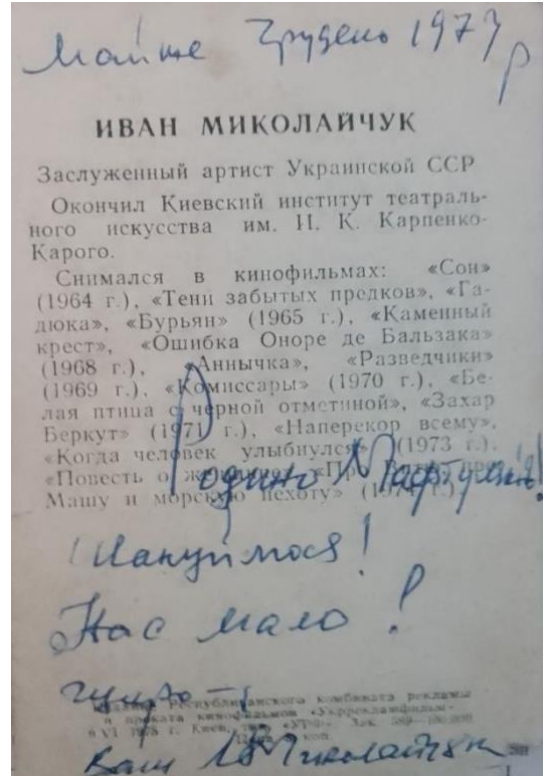

Додаток В

«Пам'ятні фото»

(фото з особистого архіву композитора М.Мафтуляка)

Додаток Г

**«На гостини до Івана»
вшанування пам'яті Івана Миколайчука 2011 рік**

(на фото з особистого архіву композитора М.Мафтуляка зафіксовані незабутні зустрічі з дружиною Івана Миколайчука Марією, сестрою Фрозиною, Віктором Обдуленком, Іваном Пілатом, Іваном Дердою, Валентиною Ковальською, Ніною Матвієнко)

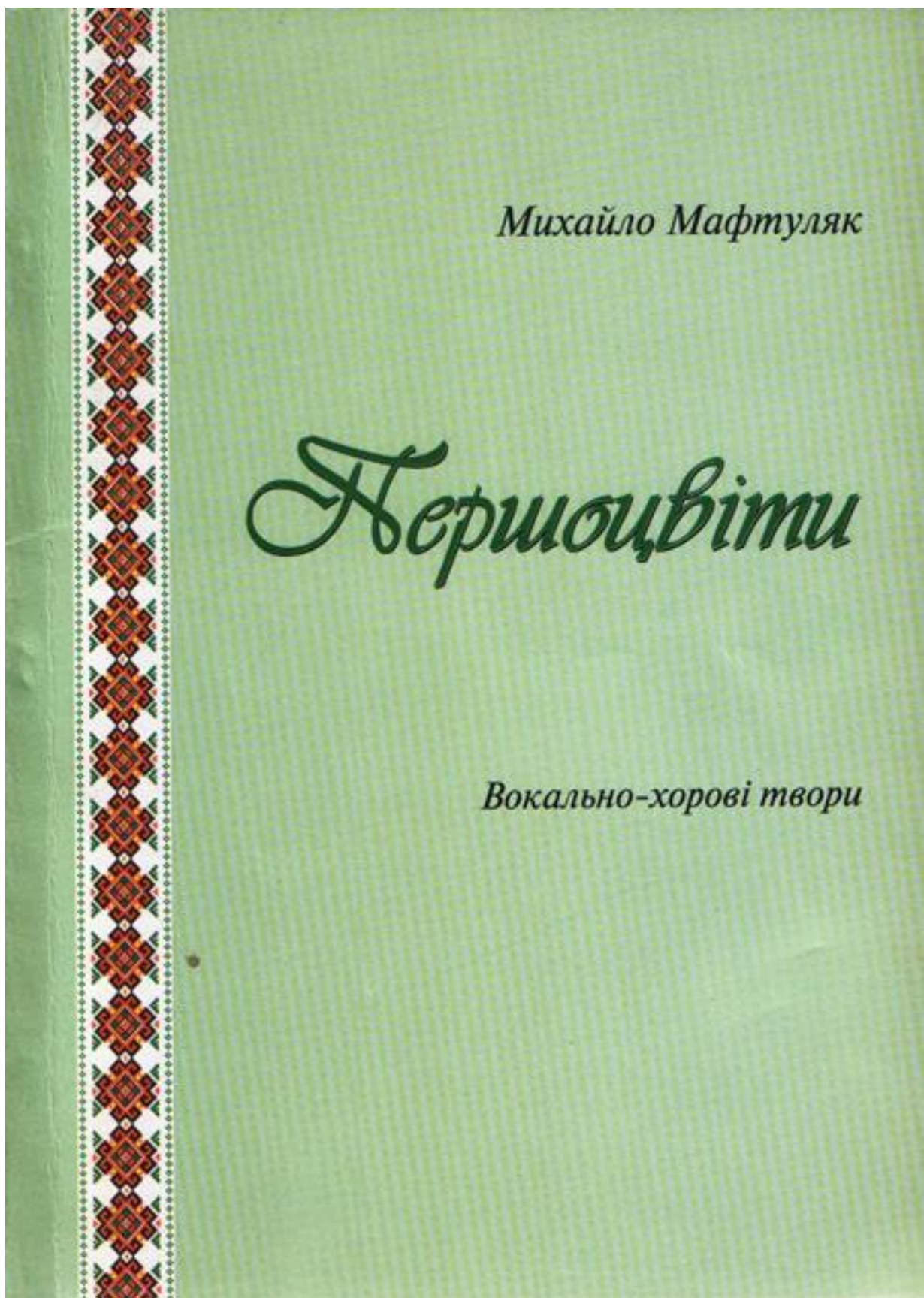

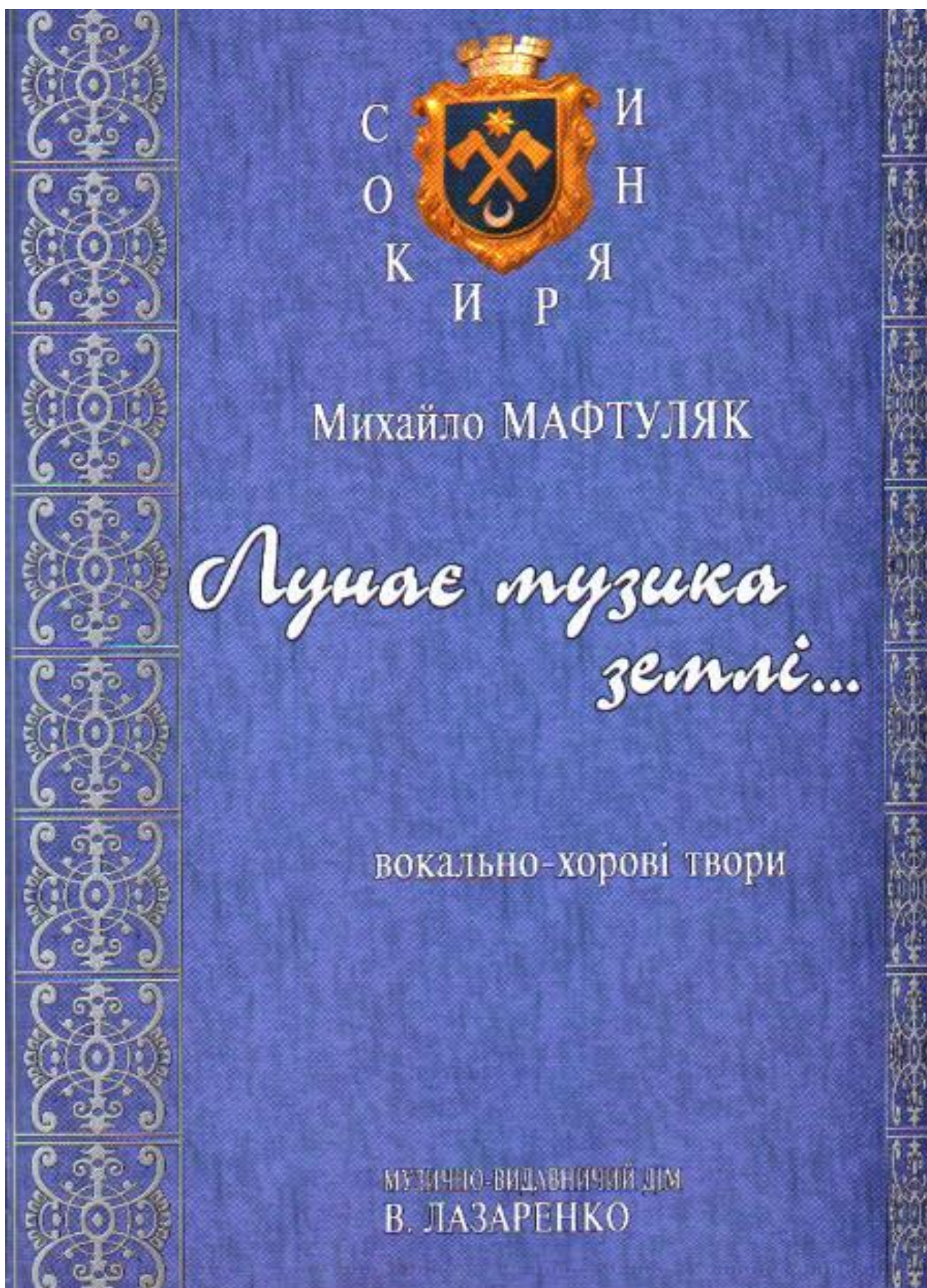

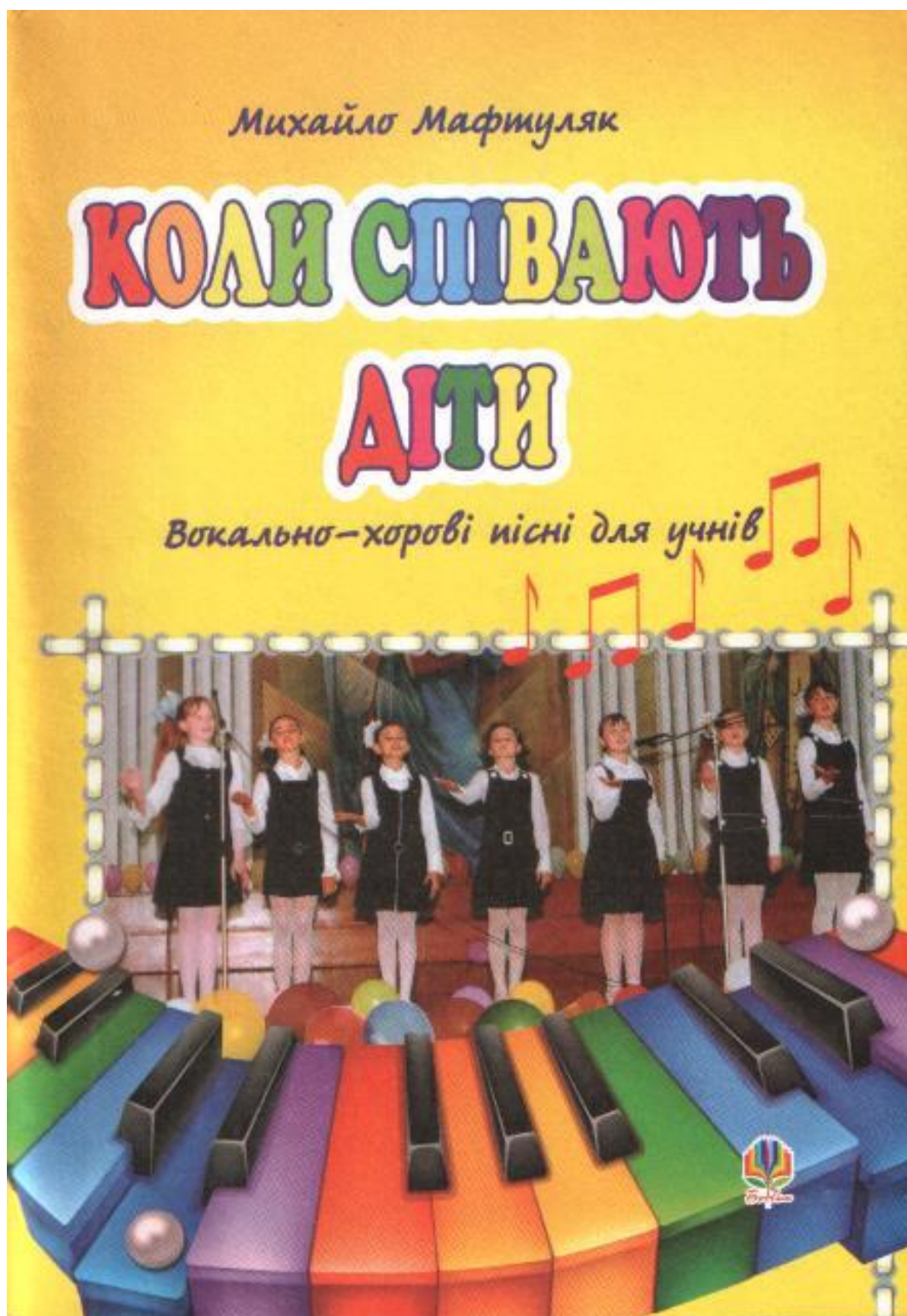
Михайло Мафтуляк

ДОПОКИ
МУЗИКА
ЗВУЧИТЬ

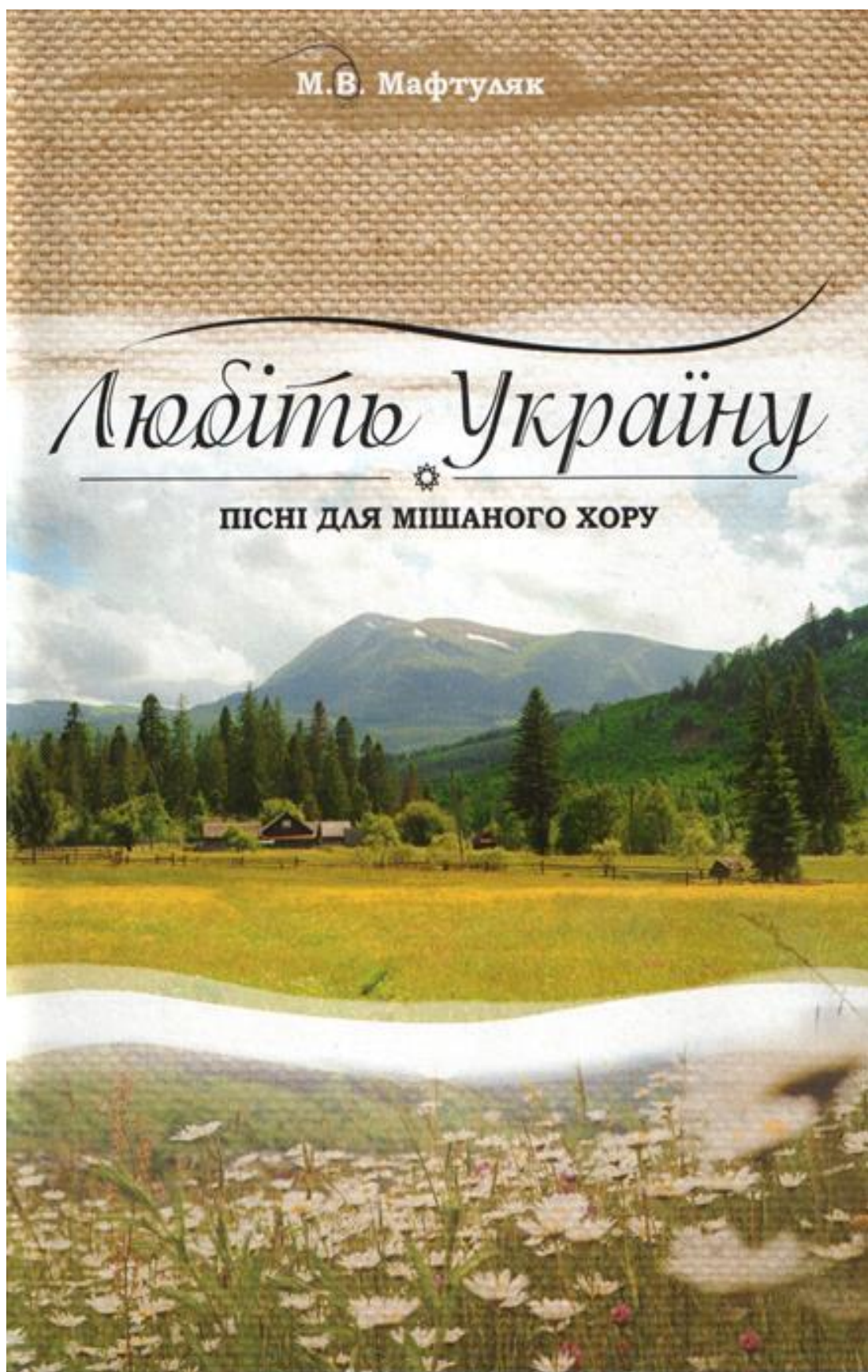
КИЇВ «Арфа» 1996

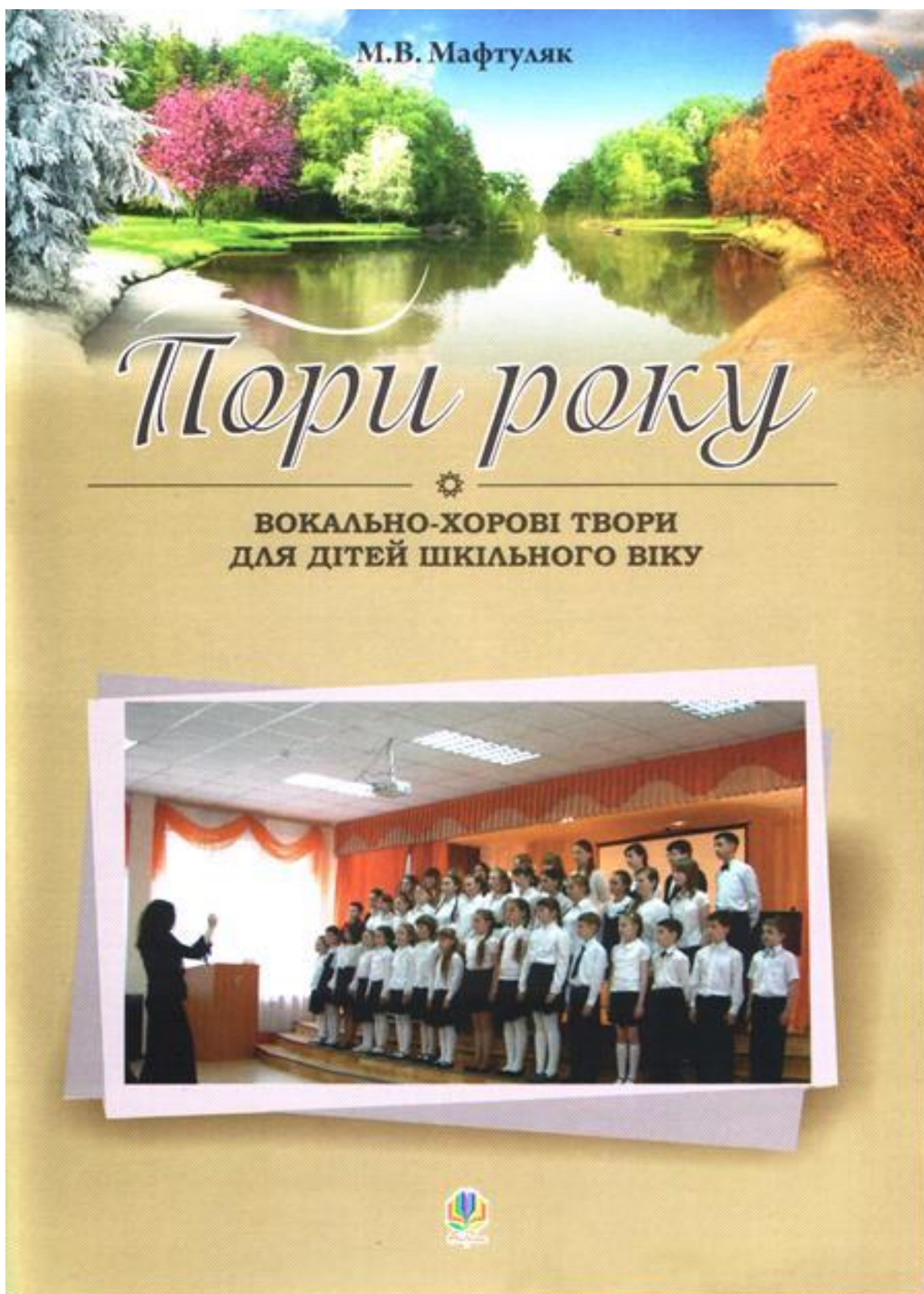

Михайло Мафтуляк

*Лісні
і тривоги*

Додаток Т

Під час зйомок передачі «Фольк мюзік - діти»

«В гостях у Василя Гандзія»

**Позакласний виховний захід
проведений у 8 – Б класі ЗЗСО І – ІІІ ст.№1 м.Сокиряни**

Тема: «Авторська пісня»

Форма заходу: позакласний урок поглибленої теми «Авторська пісня»

Мета заходу: Визначити інтонаційно-образну мову авторської пісні, поглибити знання про поняття «композитор». Розвивати образне мислення, уяву, творчі здібності учнів. Виховувати інтерес до музики, а також почуття любові до природи і краси навколишнього світу.

Обладнання: телевізор, ноутбук

Використані джерела: <https://maftulyak.at.ua/> - сайт композитора М.Мафтуляка

Методи та прийоми проведення заходу: словесні методи (бесіда, пояснення розповідь), наочно-зорові, наочно-слухові (прослуховування музики на компютері). Метод художньо-педагогічного спілкування (обмін інформацією) Метод роздумів про музику. Метод пояснення (розкриття змісу). Метод стимулювання (створення емоційної творчої атмосфери).

План заходу та дозування часу:

1. Організаційний етап (2 хв)
2. Проведення заходу (40 хв)
3. Підсумок заходу (3 хв)

Хід заходу:

1. Організаційний етап

Перед початком заходу звучить музика «Краю мій» сл. О.Бондаря, муз М.Мафтуляка

Ведуча: О, краю мій, моя ти Буковино,
 Чи є у світі ще прекрасніші місця,
 Де пісня птахом білим в небо лине,
 Рожево квітне тут моя душа (Л.Туллюк-Кушнір)

Добрий день усім, хто завітав на наш мистецький захід, який присвячений авторській пісні.

Чи знаєте ви, що таке авторська пісня?

Авторською піснею називають жанр вокальної музики, створеної музикантом аматором, тобто людиною, яка за професією не є композитором.

Пісня – найпоширеніший жанр вокальної музики, також авторською називають пісню створену композитором.

То хто ж вони, композитори? Як стати композитором? Давайте дізнаємося про це з прикладу життєвого та творчого шляху нашого славного земляка.

Здавна щедра наддністрянська земля на талановитих людей. І в числі когорти композиторів Буковини 20-21 ст. ім'я Заслуженого працівника культури України, композитора Михайла Мафтуляка.

Мафтуляк Михайло Васильович (1934-2018) Ще в дитинстві він мріяв навчитися грати на баяні, оволодіти музичною грамотою, в тому числі, щоб записувати свої мелодії. І поступово його мрії здійснилися.

Батько купив йому баян і ще не знаючи музичної грамоти, Михайло підбирав на слух мелодії. В рідному селі його називали Мішка-баяніст.

Згодом Михайло Васильович навчався в студії при Чернівецькому музичному драматичному театрі ім. О. Кобилянської.

У 1963 році закінчив Чернівецьке музичне училище (нині Чернівецький обласний фаховий коледж мистецтв ім.С.Воробкевича) за спеціальністю «диригент хору, викладач музично-теоретичних предметів». Саме тут творчі здібності учня помітив і підтримав композитор Степан Олексійович Сабадаш. Він і благословив його на пісенний шлях. Після закінчення училища Михайло Васильович почав працювати художнім керівником Сокирянського районного будинку культури. Саме в цей період він заприятелював з місцевим композитором Володимиром Давиденком.

З січня 1965 року був призначений на посаду завідуючого відділом культури, а з серпня цього ж року і 45 років поспіль, Михайло Васильович працював директором Сокирянської музичної школи (1965-2010 р.р.). Був художнім керівником і диригентом аматорського камерного хору «Гроно» та жіночого вокального ансамблю «Мелодія» (яким згодом були присвоєні і неодноразово підтвержені звання Народних колективів). Працюючи на посаді директора музичної школи, він заочно навчався і у 1973 році закінчив Івано-Франківський педагогічний інститут ім. В.Стефаніка (нині – університет) за спеціальністю «диригент хору, викладач педагогічного училища».

Першим співавтором Михайла Васильовича, як композитора – пісняра, був український поет Дмитро Павличко. На його вірші були написані пісні «Дівчино моя» та «Під явором у лісі». Багато вокально-хорових творів написані на вірші українських поетів, таких як Володимир Сосюра, Олександр Богачук, Олександр Олесь (Кандиба), Михайло Ткач, Володимир Базилевський, Любомир Дмитерко, Іван Кутень, Степан Пушик, Володимир Григорак, Василь Васкан, Олексій Бондар, Михайло Брозинський, Богдан Гура, Василь Гандзій, Володимир Мартинюк, Тамара Морошан, Галина Будняк, Інна Багрійчук, Галина Мельник та інш. ...

Зустрічався Михайло Васильович з Володимиром Івасюком, на одній сцені виступав з Назарієм Яремчуком, Софією Ротару, Павлом Дворським, Ніною Матвієнко. Відвідуючи на кіностудії імені Олександра Довженка свого доброго друга, незабутнього Івана Миколайчука, з яким навчався в студії при Чернівецькому муздрамтеатрі, познайомився і спілкувався з Леонідом Биковим, Володимиром Висоцьким. Гарні творчі й дружні стосунки склалися у нього з головою Всеукраїнської музичної спілки Анатолієм Авдієвським, народним артистом України Дмитром Гнатюком.

Всього ж у творчому доробку композитора понад 200 авторських пісень для дорослих і дітей, більшість з яких увійшла до його вокально-хорових збірок.

Сьогодні пропонуємо вашій увазі у виконанні вокального ансамблю прослухати пісню

- сл. В.Мартинюка муз. М.Мафтуляка **«Прилітай журавко»**

А на завершення нашої зустрічі хочеться процитувати рядки із книги «Серцем з Буковиною. Імена славних сучасників»: «Буковина для композитора Михайла Мафтуляка – це пісня, яка допомагає у сумлінній праці й надихає щедро передавати свої життєві здобутки через музику дітям».

У виконанні Андрія Яковини звучить пісня М.Мафтуляка на вірші В.Мартинюка **«Буковиночка»**

Творець кількох сотень вокально-хорових творів, Михайло Мафтуляк, любив і прославляв наш край, був до кінця вірним своїм ідеям та палким патріотом рідної землі.

Його пісня написана на вірші місцевої поетеси Лариси Тулюлюк-Кушнір "Сокирянщина моя..." є і навіки залишиться славнем нашого краю.

-Звучить запис пісні «Сокирянщина моя»

Дякую за увагу! До нових творчих зустрічей!

Індивідуальне завдання з професійної (педагогічної) практики

Тема: «Творчість Буковинського композитора Михайла Мафтуляка»

Тема уроку: «Творчість Буковинського композитора Михайла Мафтуляка»
Мета уроку: навчальна: Зосередити увагу учнів на важливості вивчення регіонального музично-красознавчого матеріалу; розвиваюча: розвиток гармонійно - творчої особистості, яка буде добре обізнана з музичною історією та традиціями рідного краю; виховна: формувати національну свідомість, любов до рідного краю, повагу до культури та історії рідного народу, виховувати інтерес до творчості видатних композиторів Буковинського краю.

Тип уроку: урок - лекція

Обладнання: телевізор, ноутбук, .

Використані джерела:

1. <https://maftulyak.at.ua/> - сайт композитора М.Мафтуляка
2. Василь Гандзій, Михайло Мафтуляк «Фольклор Буковини - бессарабського Подністрів'я» - Чернівці – 2016
- 3 . Довідково-біографічне видання «Серцем з Буковиною» серії «Імена славних сучасників» III видання – Київ - 2011

Методи та прийоми проведення уроку: словесні методи (бесіда, пояснення розповідь), наочно-зорові, наочно-слухові (прослуховування музики на компютері). Метод художньо-педагогічного спілкування (обмін інформацією) Метод роздумів про музику. Метод пояснення (розкриття змісу). Метод стимулювання (створення емоційної творчої атмосфери).

План уроку та дозування часу:

1. Організаційний момент (2 хв)
2. Мотивація навчальної діяльності та повідомлення теми уроку (4 хв)
3. Вивчення нового матеріалу (36 хв)
 - Перегляд відео
 - Слухання музики
4. Підсумок уроку (3 хв)

Хід уроку:

1. Організаційний момент

Вхід учнів до класу під звучання пісні М.Мафтуляка «Сокирянщина моя»

2. Мотивація навчальної діяльності учнів

Творець кількох сотень вокально-хорових творів, Михайло Мафтуляк, любив і прославляв наш край, був до кінця вірним своїм ідеям та палким патріотом рідної землі.

Його пісня написана на вірші місцевої поетеси Лариси Тулюлюк-Кушнір "Сокирянщина моя..." є і навіки залишиться славнем нашого краю.

Кожен, хто слухає Сокирянське радіо на хвилі 104,7, щоразу чує мотив однієї з пісень Михайла Васильовича Мафтуляка «Краю мій»

3. Вивчення нового матеріалу

Мафтуляк Михайло Васильович (1934-2018) - Заслужений працівник культури України, композитор, педагог, член Асоціації композиторів та хорових диригентів Національної Всеукраїнської музичної спілки, член обласного об'єднання буковинських композиторів, лауреат обласної літературно-мистецької премії ім.С.Воробкевича, Почесний громадянин м.Сокирян, с.Гвіздівці та Сокирянського району, шанувальник Буковино-бессарабського фольклору здійснив записи народних пісень, є автором їх обробок, перекладів та аранжувань. Всього ж у творчому доробку композитора понад 200 авторських пісень для дорослих і дітей, більшість з яких увійшла до його вокально-хорових збірок.

Пісні М.Мафтуляка є в репертуарі Буковинського заслуженого ансамблю пісні і танцю ім. Андрія Кушніренка та солістів Чернівецької філармонії ім. Дмитра Гнатюка.

Надзвичайно цікава і всебічно пригарнена історія бессарабського фольклору відкривається бажаним на сторінках оригінального видання з яким відбудеться наше знайомство.

«ФОЛЬКЛОР БУКОВИНО-БЕССАРАБСЬКОГО ПОДНІСТРОВ'Я». Таку назву має книга, над якою працювали впродовж багатьох років близькі друзі, співавтори з пісенної творчості, великі шанувальники і дослідники місцевого фольклору Василь Васильович Гандзій і Михайло Васильович Мафтуляк.

До книги «ФОЛЬКЛОР БУКОВИНО – БЕССАРАБСЬКОГО ПОДНІСТРОВ'Я» входить більше 150 народних пісень (за різновидами) та 20 авторських пісень (М.Мафтуляка, М.Рожко, С.Римаря), а окремі її розділи присвячені народній обрядовості. В них описуються всі місцеві побутово - святкові звичаї і дієства. Особливої уваги заслуговує сценарій бессарабської народної клаки, який змальовує життя людей 20-70 років минулого століття.

- *Фото з книги « Фольклор Буковино-бессарабського Подністрів'я»*
- *Відео фольклорного дійства «Храмове свято» 2013 рік МШ (фрагмент)*
- *Відео з телепередачі О.Пекун (фрагмент)*

Також хочеться процитувати рядки із книги «Серцем з Буковиною. Імена славних сучасників»

«Буковина для композитора Михайла Мафтуляка – це пісня, яка допомагає у сумлінній праці й надихає щедро передавати свої життєві здобутки через музику дітям», та додати, що ми діти, вихованці Сокирянської музичної школи ім.М.Мафтуляка будемо пам'ятати його настанови, вивчати творчість нашого земляка і співати його пісні, прославляючи наш рідний Буковинський край. Здавна щедро наддністрянська земля на талановитих людей. І в числі когорти композиторів Буковини 20-21 ст. ім'я Заслуженого працівника культури України, композитора Михайла Мафтуляка.

Відкриття постаті композитора дає важливе завдання вашому поколінню – здійснювати пошуки та популяризувати творчість інших видатних митців Буковинського краю, які створюючи музику не забули згадати про країну й середовище, де народилися. Занурившись у творчість Михайла Васильовича, ви віднайдете чимало впливів на стиль композитора саме народної фольклорної спадщини. А також художників, поетів, письменників, людей різних професій, що надихали на створення пісень, які дають можливість розкривати нові сторони кожної творчої особистості й творчості загалом.

4. Підсумок уроку

*«Моє життя засіяне піснями,
Співають їх дорослі і малі,
Мої пісні журливі і веселі-
Дарунок людям на землі»*

«Співайте на здоров'я» М.Мафтуляк

**Індивідуальне завдання
з професійної педагогічної практики
в закладах фахової передвищої освіти**

**Тема: «ФОЛЬКЛОР БУКОВИНО-БЕССАРАБСЬКОГО
ПОДНІСТРОВ'Я»**

Буковина – одна з найменших на Україні, область займає п'яте місце по щільності населення – 116 чоловік на кв.км. В краю, де проживає понад 900 тисяч чоловік: 70 національностей (українці, євреї, румуни, молдовани, поляки, вірмени, німці, болгари та інші), взаємовплив яких проявився в культурі, фольклорі, архітектурі, народних промислах та підприємницькому потенціалі.

Входження регіону до складу багатьох держав позначилося на використанні природного потенціалу, місцевих трудових ресурсах, активній підприємницькій діяльності, успішній співпраці та спілкуванні з населенням європейських країн, формуванні регіону як мультикультурного, з толерантним і гостинним населенням. Різні національності, віросповідання, політичні погляди ніколи не заважали буковинцям жити у злагоді і порозумінні.

- Які ви знаєте регіони нашої області?

- Назвіть регіон, де ви народилися?

«Гортаючи сторінки літописів ми вчитуємо в них досить цікаві історичні факти, над якими мимоволі мусиш замислитися. Наприклад, за яких суспільно-політичних діалектик бессарабська земля зі своїм унікальним рельєфом, природними багатствами, старовинними історичними містами і селами з літописної Бессарабії раптом перехристилися на Молдавію. Певно, в цьому аспекті ми не маємо на увазі щось подібне до переписування істрії. Принаймні поколінню бессарабських українців, які від родоводу до родоводу на цій благодатній землі народжувалися і живуть.

Бессарабія - це історична область, яка займає простір між річками Дністер і Прут. Ще з незапам'ятних часів розвивалася тут своєрідна культура. Її сліди збереглися на керамічних уламках, якими досі багата Буковино-бессарабська земля. Тут археологи зафіксували вогнища трипільської, черняхівської, зарубинецької і так званої луковецької культур. В деяких літописах Дністро-Прутське межиріччя прочитується як Цара (Держава) Бессарабська. Академік Костянтин Федорович Попович в своїх історичних дослідженнях нашого краю зазначив: «Серед багатьох старих історичних хронік колишньої Бессарабії, одне з почесних місць займає фольклор. Значна частка народно-співаної поезії припадає на слов'янську, зокрема українську людність. Тут знайшли свій історичний відбиток

природна романтика та глибока лірика української душі. В тому числі національний подвиг українського козацтва».

Як засвідчують факти, бессарабський фольклор наскрізь пронизаний мотивами взаємозв'язків і взаємовпливів українського і молдавського фольклорних явищ, тем, ідей, які мотивують вікові стосунки, що споконвік існували між цими двома народами. Чимало молдавських народних пісень виконуються на українські мелодії, при цьому поетика молдавських текстів і мелодика українських наспівів якби зближуються у творчому єднанні. І таким чином збагачують, прикрашають одні одних. Тим самим несуть у собі духовний позитив національного співжиття обох, як українського так і молдавського народів. А тому так приємно відчувати на собі цю близькість, виражену народною піснею, бути співучасником цього різномовного гармонічного співу.

Народна пісня! Скільки в ній народної мудрості, духовної і чисто людської, з ознаками благословенного християнства, культури! Пісня, складена однією людиною чи групою людей, якщо вона, як мовиться, зачіпає за живе - вона вічна. Хто може бути байдужим до народної пісні? Адже вона від народження до відходу в потойбічний світ супроводжує нас своєю глибинною мудрістю, втіленою в почуття і свідомість. Позволяє нам душею і помислами проникнути у світ пізнання істини».

- Гра з конвертами «Вгадай жанр пісенного фольклору» (додаток 1)

Надзвичайно цікава і всебічно пригарнена історія бессарабського фольклору відкривається бажаним на сторінках оригінального видання з яким відбудеться наше знайомство. «ФОЛЬКЛОР БУКОВИНО-БЕССАРАБСЬКОГО ПОДНІСТРОВ'Я» - таку назву має книга, над якою працювали впродовж багатьох років близькі друзі, співавтори з пісенної творчості, великі шанувальники і дослідники місцевого фольклору Василь Васильович Гандзій і Михайло Васильович Мафтуляк. До книги входить більше 150 народних пісень (за різновидами) та 20 авторських пісень (М.Мафтуляка, М.Рожко, С.Римаря), а окремі її розділи присвячені народній обрядовості. В них описуються всі місцеві побутово - святкові звичаї і дійства. Особливої уваги заслуговує сценарій бессарабської народної клаки, який змальовує життя людей 20-70 років минулого століття.

- Демонстрація книги (фото книги, додаток 2)

Василь Васильович Гандзій (1930 - 2019) - поет, прозаїк, фольклорист, етнограф, член Національної спілки журналістів України, Почесний громадянин с. Романківці, автор чотирьох книжок поезій у т.ч. історичної поеми «Бессарабська мадонна» та двох книг історико-публіцистичної прози старанно збирав, ретельно за мовою і стилем опрацьовував народні пісні, обрядові традиції, цікаві народні перекази і легенди. (фото, додаток 3)

Здавна щедра наддністрянська земля на талановитих людей. І в числі когорти композиторів Буковини 20-21 ст. ім'я Заслуженого працівника культури України, композитора Михайла Мафтуляка.

Мафтуляк Михайло Васильович (1934-2018) - Заслужений працівник культури України, композитор, педагог, член Асоціації композиторів та хорових диригентів Національної Всеукраїнської музичної спілки, член обласного об'єднання буковинських композиторів, лауреат обласної літературно-мистецької премії ім.С.Воробкевича, Почесний громадянин м.Сокиряни, с.Гвіздівці та Сокирянського району, шанувальник Буковино-бессарабського фольклору здійснив записи народних пісень, є автором їх обробок, перекладів та аранжувань. Всього ж у творчому доробку композитора понад 200 авторських пісень для дорослих і дітей, більшість з яких увійшла до його вокально-хорових збірок (*фото додаток 4*).
Познайомимося з композитором ближче.

- *Відео з телепередачі О.Пекун (фрагмент)*

Цікавинкою книги є Бессарабська народна клака або за українською театральною традицією – оперетта з її оригінальною «виборкою» (**Фрагмент**)

Першим починає староста:

Староста

Поважний пане господарю!

Шановні парубки й дівчата!

Наша клака – розпочата.

В цій господі ми зібрались,

Аби файно розпліталось

Ваше гарне рукоділля.

Щоб до осені весілля

Та ще комусь із вас розкуто,

Наспівалось добре тута.

Та ще гарнії співанки

Не стихали б тут до ранку.

Бо ви файні всі, робочі,

І до праці вже охочі.

Клакові дружно схвалюють старостові казання, і посилають на адресу господарів клаки величальне:

Помагай, Бог, вам, хазяї!

Та нехай ще розквітає

Буйноквітом ваша хата,

Нині клакою зачата!

Господар клаки –

Ой ви наші дороженькі!

Такі милі, такі дужі...

*Такі файні, молоденькі,
Мов розквітлі перші ружі!
Щиру кажемо вам дякую,
Що прийшли до нас на клаку.*

Дружні оплески, приємні відгуки, усехвальна господарям клаки. Відтак просить слова господиня клаки. Вона мовить:

*Ми вас, любі попросили
Бо у гурті більше сили
Аби спряли нам ниточки
На вишивані сорочки.
На доріжки рушникові,
На катрінці гарусові,
На камзолки, палатарі,
Щоб до осені у парі
Всі дівчата під вінець
Вбрались гарно в барвінець!*

Схвальні відгуки, оплески, дружній, веселий гомін.

Староста. Він представляє одну із сміливих дівчат, а та в прозі елегантної паньки мовить:

*Добрий вечір господарю!
Радість в хату господине!
Хай повсюду слава лине
Про гостинну вашу хату,
На гаразди всі багату.
Та щоб так-то в кожнім годі,
У вашій прибраній господі,
Все крилось, прялось, шилось,
Та все добре робилось!*

Господарі клаки підходять до смілички, обіймають її, цілують і в знак глибокої шаноби до неї, приколюють дівчинів коси пишну червону квітку.

Услід за цим хтось із клакових парубків виходить посеред клакової кімнати, звертається до старости: «Пане старосте! Дозвольте сказати слово від нашої парубоцької братії»

Староста: «Дозволяю»

Парубок-ініціативник мовить:

*Ось почуйте клакові!
Газди мають в тім надію,
Щоби спішно все робилось,
Гарно прялось, веселилось,
Бо у нас вже так ведеться;
Коли ниточка прядеться.
Або шиється сорочка,*

Для доньки чи для синочка.

- Гра з словами-діалектами (додаток 5)
- сл.В.Гандзія муз.Мафтуляка «Бессарабія рідненька» (додаток б)

Також хочеться процитувати рядки із книги «Серцем з Буковиною. Імена славних сучасників» - «Буковина для композитора Михайла Мафтуляка – це пісня, яка допомагає у сумлінній праці й надихає щедро передавати свої життєві здобутки через музику дітям». Тому за життя Михайло Мафтуляк не тільки писав, а й приймав участь у фольклорних дійствах. Разом з дружиною Ольгою Василівною вони готували сценарії цих дійств. Фрагмент одного з них маємо можливість переглянути

- *Відео фольклорного дійства «Храмове свято» 2013 рік МШ (фрагмент)*

Поряд з цим, Буковина народила плеяду видатних діячів культури та мистецтва державного та світового значення: легенду українського кінематографу Івана Миколайчука, видатного оперного співака Дмитра Гнатюка, одного з основоположників української естрадної музики Володимира Івасюка, видатних виконавців Назарія Яремчука, Павла Дворського, Софію Ротару, Іво Бобула, Лілію Сандулесу та багато інших. Таке багатство краю на таланти було однією з причин організації на буковинській землі першого національного фестивалю української пісні Червона Рута.

Додаток Ч

БЕССАРАБІЯ РІДНЕНЬКА

Слова В. Гандзія Музика М. Мафтуляка

Швиденько, грайливо

Piano *f*

Ой у лі-сі два ду-боч - ки та - кі гар-ні

ви - со - чень - кі По - під ни - ми

The musical score is written for voice and piano. It consists of three systems. The first system shows the piano introduction with a triplet accompaniment in the right hand and a simple bass line. The second system contains the first line of the vocal melody with the lyrics 'Ой у лі-сі два ду-боч - ки та - кі гар-ні'. The piano accompaniment continues with the triplet pattern. The third system contains the second line of the vocal melody with the lyrics 'ви - со - чень - кі По - під ни - ми'. The piano accompaniment concludes with a final chord and a repeat sign.

бар-ві-ноч - ки гей, гей

Сте-лять-ся гус - те-сень-ко

Pno.

гей, гей

гей, гей.

1. 2. *ten.*

Pno.

1. 2. *ten.*

приспів:
a tempo

f Бес - са - ра - бі - я рід-нень - ка, ти ча - рів - на

Pno.

f a tempo

Detailed description: This is a page of sheet music for piano and voice. It features three systems of music. The first system includes a vocal line with lyrics 'бар-ві-ноч - ки гей, гей' and 'Сте-лять-ся гус - те-сень-ко', and a piano accompaniment with triplets. The second system has two first endings for the vocal line, both with the lyrics 'гей, гей', and a piano accompaniment with triplets and a 'ten.' marking. The third system is a chorus ('приспів') starting with 'Бес - са - ра - бі - я рід-нень - ка, ти ча - рів - на', marked 'a tempo' and 'f', with a piano accompaniment also marked 'f a tempo' and featuring triplets.

Ля - на! Мов та кві - точ - ка фай - нень - ка

з ве - чо - ра до ра - на.

Ой у лісі два дубочки,
 Такі гарні й височенькі,
 Попід ними барвіночки, гей, гей } 2 p.
 Стеляться густесенько, гей, гей!

Приспів:
 Бессарабія рідненька,
 Ти чарівна Ляна! } 2 p.
 Мов та квіточка файненька
 З вечора до рана.

Які славні ті дубочки
 Зірву з них я два листочки.
 Зірву, зірву та й заграю, гей, гей } 2 p.
 Нашу сирбу, ту що знаю, гей, гей!

Приспів.

А як скінчу тебе грати
 Будем з Ляною співати,
 Так щоб спів той було чути гей, гей, } 2 p.
 Від Дністра і аж до Прута, гей, гей!

Приспів.

Сядем разом у куточку,
 В яблуневому садочку.
 Гарну пісню заспіваєм, гей, гей, } 2 p.
 Про весну у ріднім краї, гей, гей!

Приспів.

Кваліфікаційна робота містить результати власних досліджень. Використання ідей, результатів і текстів наукових досліджень інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

_____ Н.О.Бочарова